

מר סבר שאין לגנוב את אותה פלטת עץ מילדים מפני דרכי שלום. ומר סבר שיורשה לגנובה מהם שהרי הילדים רק מצאו את העצים, והעץ בלאו הכי עומד להישרף על ידם, ויצא לחדש כי מה שאסרו חז"ל לגנוב מקטן מפני דרכי שלום, אינו אמור במקום שעובר על איסור דאורייתא וכגון כאן שעוברים על "לא תשחית", ומדין חינוך ראוי שימנעו מהם זממם, ולכן לדעתו דין גרמא שיהיה מותר לקחתה שהרי הוא יעשה ממנה שימוש ראוי לאורך ימים ושנים מאשר אותם ילדים שכל כוונתם להשחיתה ולהאבדה מן העולם. עד כאן תוכן הטענות.

ועתה פנו אלי וביקשו שאחזה דעת ואביע אומר לטובת מי הדין נוטה, ושמעתי בקשתם ותרגזו בטני, ראתה עיני ואירא מחוות דעי באתרא דזקוקין דנורא נפקי מפומיה דמר ומפומיה דמר, ומאן עייל בר נפחא לתמן? אך להפצרת השואלים הפצירו בי עד בוש לא אוכל המלט מהשיב מפני הכבוד, והגם שחלילה לי להכניס ראשי בין אריות ונמרים, ורק אעלה רעיוני על חלקת הדפתר בדרך פטפוטי דאורייתא כבן כפר הרואה במלך (ע"פ חגיגה יג:), וזה החלי בעזרת צורי וגואלי.

(א) תנינן בגיטין (נט:): מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן משום גזל מפני דרכי שלום, ר' יוסי אומר: גזל גמור, ע"כ. ובגמ' (סא.) ביאר רב חסדא שכוונת רבי יוסי היא לגזל גמור מדבריהם. ולמאי נפקא מינה? להוציאו בדיינין, ע"כ. נמצא לתנא קמא אינו יוצא בדיינים אבל יש בו איסור גזל מדרבנן מפני דרכי שלום היינו כדי שלא יבואו לריב, ואין הכוונה שתיקנו להם קניין ממש כמו בשני חרשין שאז ודאי יוצא בדיינים, אלא כאן הוא רק איסור מדבריהם ללא תקנת קנין ולכן אינו יוצא בדיינים. ופסק הרמב"ם כתנא קמא בהל' גזלה ואבדה (פי"ז הי"ב), וז"ל: מציאת חרש שוטה וקטן יש בה גזל מפני דרכי שלום, לפיכך אם עבר אחר וגזלה מידן אינה יוצאה בדיינים ואם כפר בה ונשבע אינו חייב בחומש, עכ"ל. ובדרכו צעד מרן בשולחן הטהור (חו"מ סימן רע סעיף א). וע' בשו"ת מקום שמואל (סימן א), ונשמח כל חי למהר"ח פלאגי (סימן יז וסימן מ ומב), ושו"ת מהר"ר בצלאל (דף פ"ד סוף ע"ג), ובשו"ת המבי"ט (ח"ב סימן קפב). והנה לפי זה יש לומר בפשטות שאם רוצה לקחת את אותה חתיכת עץ מהילדים אסור לו משום גזל מדבריהם, אולם אם בדיעבד כבר גזל אינם יכולים להוציאה ממנו כיון שאת אותם עצים הילדים מצאו

או ע"י אחר. וזה מבוכה גדולה בין החכמים, כי מהם אומרים כי כשטורף האריה הכבש והדומה להם, הוא עונש הנטרף מאת האל יתברך. ודומה לזה מצאתי בדברי רז"ל (חולין סג.): ר' יוחנן כד הוי חזי שלך ששולה דגים מהים היה אומר: "מִשְׁפָּטָךְ תְּהוֹם רַבָּה" (מזמור לו ז). ומהם אומרים כי אין גמול ועונש בכל מיני החיים אלא לאדם בלבד, ואנחנו נאמר יש גמול ועונש לשאר מיני בעלי חיים בעסק האדם כי הנה מצאנו "מִיד כָּל חַיָּה אֲדָרְשָׁנָה" (בראשית ט ה), ונאמר "וְשֹׁד בְּהֵמוֹת יִחִיתֶן" (חבקוק ב יז), ונאמר בגמול "וְלֹא שָׁכַר אֶת הַחֲמוֹר" (מ"א יג כח). ופירשו רז"ל גמול בבהמות כגון החמור והכלב, כי אמרו רז"ל (בכורות ה:): מה נשתנו פטרי חמורים מכל בהמות לפדותם? ופירשו, לפי שטענו ביזתם של ישראל. ונאמר "לְפָלֶב תִּשְׁלַכְוֶן אֹתוֹ" (שמות כב ל), בשכר "לֹא יַחֲרִץ פֶּלֶב לְשֹׁנוֹ" (שם יא ז), מלמד שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריאה ובריאה (מכילתא, משפטים קצה), עכ"ל. ויש בכל זה די והותר כדי לדחות דברי הרב התעוררות תשובה הנ"ל. והגלע"ד כתבתי.

ואחתום בברכת השנים וברכת התורה
חיים טובים, אורך ימים ושנות חיים בנחת ובנעימים,
ידיך ואוהבך בלב ונפש,
מאיר אליהו

סימן לו

שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם מְלֹאכֵי הַשָּׁרֵת מְלֹאכֵי עֲלִיּוֹן, זוגא דרבנן היושבים ראשונה במלכות, מְלֹאכֵי זֵיו וּמְפִיקֵי נֶגְהָ, נֶאֱהָ זֵיוֹם בְּכָל הָעוֹלָם, אשר איתן מושב גן עדנם בישיבת אור שמח ירושלים של זהב ת"ו. באשר נשאלתם ע"י איזה בעל בית שראה בערמת העצים שאספו הילדים לל"ג בעומר פלטת עץ יקרה התואמת את ארונות המטבח שלו (והוא סוג עץ נדיר שכבר אינו מצוי כיום למכירה בשוק), ועלה בדעתו לעשות ממנה מדף במטבחו, וכשביקש מהילדים את פלטת העץ סרבו לתתה, וכשהציע להם עץ אחר תחתיו וניסה לשדלם במיני מתיקה, התעקשו שאינם מוציאים שום עץ והכל מיוחד לשריפת ל"ג בעומר. ועתה הלוך ילך האיש הולך ומסתפק האם יורשה לקחתה מהם ללא רשותם, ע"כ מהשואל.

בצידי הדרכים בבורות בשיחים ובמערות ותחת כל עץ רענן, ולא תיקנו לקטן מעשה קנין במציאתו. כך היה נראה נכון בעיני טרם בואי היום אל העיון.

(ב) והנה כתבו התוס' במס' קידושין (יט. ד"ה: אומר אדם), וז"ל: קשה היאך קטנה זו מתקדשת? והלא קטן לית ליה זכייה מן התורה כדמשמע פ"ק דבב"מ (דף יב.). דקטנה אין לה יד לזכות בעצמה ואמרינן דמציאת הקטן לר' יוסי אין בו גזל גמור אלא מדבריהם, וי"ל דבדעת אחרת מקנה לה יש לה זכייה מדאורייתא כדמשמע בגיטין (סה.) דפריך לרב חסדא דאמר אחד זה ואחד זה קונה לעצמו ואינו זוכה לאחרים מההיא דאומר אדם לעברו ולשפחתו העבריים הילך מעות הללו ופדה מהן מעשר שני ושפחה עברית קטנה היא ודחי בעציץ שאינו נקוב דרכנן מכלל שהיה רוצה להוכיח שזכה אפילו לאחרים מן התורה, עכ"ל. וכ"כ גם התוס' בפסחים (מא: ד"ה: האיש זוכה), שיש לחלק אם יש דעת אחר שמקנה לקטן, וז"ל: קשה אמאי איצטריך למעט קטן דאינו זוכה הא אפילו לעצמו אין לו זכייה במציאתו אלא מפני דרכי שלום כדאמרינן בהניזקין (גיטין דף נט.). ויש לומר דדוקא מציאה אבל מתנה דדעת אחרת מקנה אותו עדיף, עכ"ל. וביותר הרחיבו בזה התוס' בסנהדרין (סח. ד"ה: קטן אי), וז"ל: הא דתנן בהניזקין (גיטין נט:) מציאת חרש וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלום אבל מדאורייתא לא, דעת אחרת מקנה אותן שאני, והשתא ניחא הא דאמר בפ' לולב וערבה (סוכה דף מו:) לא ליקני איניש לוליביה לינוקא דינוקא מיקנא קני, אקנויי לא מקני, דמיקנא קני אפילו מדאורייתא דע"י דעת אחרת מקנה אותן זוכה מדאורייתא לאחרים, ע"כ ע"ש עוד. וכזאת כתב גם ר' שלמה בן אדרת בשו"ת הרשב"א (ח"ג סימן צט) שם נשאל בשוכר את הקטן ומעכב שכירותו, אם מוציאין ממנו בדיינין, שהרי אין בגזול את מציאותו אלא משום דרכי שלום. וכתב להשיב בזה"ל: דברים ברורים הם, שמוציאין מידו בב"ד, שלא אמרו במציאה, אלא מפני שאין לו יד לזכות במה שאינו שלו, ואין דעת אחרת מקנה לו, אבל בדעת אחרת מקנה, יש לו יד, כדאיתא בפרק החובל. וכן אינו בדיני השומרין, כי "איש" כתוב בפרשה (שמות כב ו), אבל במה שהוא שלו, בין שהיה שלו, בין שהרויח משל אחרים בשכירותו, הרי הוא שלו גמור. וקטן שנשכר אצל אחרים, ונתנו לו שכרו, ובא אחד וגזלו ממנו, התעלה על דעתך שאין בו אלא משום דרכי שלום, כמציאתו? ובשכיר, "לא תלין פעולת שכיר אתך" כתיב, דמיניה דרשינן: כל שפעולתו אתך, כדאיתא בגיטין (סד.) ועוד: "מאחיק"

כתיב, וקטן מאחיק הוא, ועוד שהפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין, ומתנתו מתנה, וכל שכן דמה שהרויח בעמל כתפיו, למה יפסיד? לא יתכן, עכ"ל. ומרן בב"י שם ציין לתשובה זו. ועם תשובת הרשב"א עיטר הרמ"א את ההלכה שם בשו"ע בהגהתו, וז"ל: ודוקא מציאה, שאין דעת אחרת מקנה לו, אבל שכירות של קטן וכיוצא בו מוציאין בדיינין, עכ"ל. ומה שכתב "וכיוצא בו" לומר דלאו דוקא שכירות, אלא לרבות כל שיש דעת אחרת מקנה הרי זה של הקטן מן הדין ויוצא בדיינין. ועיין גם בנקודות הכסף (יו"ד סימן שה) שהאריך בזכית קטן וכתב שיש בזה מחלוקת ראשונים, והעלה לדינא שקטן אית ליה זכייה מדאורייתא היכא דדעת אחרת מקנה, ע"ש. וע' קצות החושן (סימן רמג ס"ק יא). ועיין גם שו"ת כתב סופר (או"ח סימן קכח), וק"ל. והנה בג"ד הילדים הללו ודאי כבר עברו את גיל עונת הפעוטות, ואם מה שהרויח הקטן בעמל כפתיו ויש שם דעת אחרת מקנה הרי זה שלו מן הדין, לא ירחק לפרש שלא כל העצים שהילדים לקטו וקוששו היו מן ההפקר, ודאי יש להניח שחלקם נטלו ברשות פלוני או אלמוני שהסכים שיקחו עצים מגינתו ורשותו או הסכים שישברו מן העצים אשר בחצרו ויכרתו משם זמורה והרי כאן כדעת אחרת מקנה, ונוסף עוד העמל שעמלו בכתף ישאו עד למקום אסיפתם ודאי העצים שייכים להם מן הדין, ולכן מהיכי תיתי היתר לגנוב מהם את אותה פלטת עץ שצריך לה.

(ג) והן כל יקר ראתה עיני שנשאל הגאון ר' מנשה קליין בשו"ת משנה הלכות (ח"ו סימן רפד) במלמד הרואה תינוק משחק במעות שבידו או באיזה משחק, האם רשאי המלמד לנטלו ממנו, ופלפל שם מעט בזכיית קטן, וחתם תשובתו הרממה בזה"ל: ומיהו ליקח ממנו המשחק ולא להחזירו לעולם אלא להחזיקו לעצמו או ממונו אם לא לשם חינוך נראה פשוט דאסור והוא בכלל גזל דאורייתא ולא דמי למוצא מציאה דאמרו ז"ל בגיטין ובשו"ע (חור"מ סימן ער) דמציאת חש"ו אין בה משום גזל אלא מפני דרכי שלום דהתם אין דעת אחרת מקנה אותם, אבל כל שבא לידו על ידי דעת אחרת מקנה הרי הוא שלו ומוציאין בדיינים וכמ"ש הרמ"א להדיא וחייב בפשיעה ופטור על גניבה ואבידה דהו"ל כשומר חנם ואפשר דהו"ל כשומר שכר שהרי מקבל שכר על שמירתו ואולי דגם זה בכלל ויש להתישב בדבר, עכ"ל. ואם כן בדין שרוצה ליטול מהילדים את העצים לעולם, אם נניח שאכן זכו להם ע"י מתנה מגדול, הרי כאן גזל דאורייתא. וגם אם יתעקש

המתעקש לומר שמציאות רחוקה היא שמישהו נתן לילדים רשות לקחת מעציו וממילא ואין כאן דעת גדול, עדיין אני אומר שיש איסור מלבד דרכי שלום, שהרי הרמ"א (חור"מ סימן רע סעיף ב) הביא בשם בעל העיטור (והר"ד בב"י שם סימן קעז) שאם הקטן הרויחו בסחורה או במלאכה הרי אלו שלו, ע"כ. ונראה שהעובדה שעמלו וישארו במוט בשנים או שלשה להצניע את העצים במקומם, שפיר חשיב "הרויחו בסחורה או במלאכה" שהם שלו מן הדין ולא רק מפני דרכי שלום.

ד) ועוד סברא לאסור לגנוב מהילדים, כי הנה לפעמים נמנים באותה "חבורת מצוה" גם כאלה שהם למעלה מגיל י"ג שנים, והרי להם יש זכיה מדאורייתא ממש וממילא יש כאן חשש גזל גמור מהתורה ולא רק מדבריהם מפני דרכי שלום. ולענין מקור לגיל זה של חיוב מצוות עמש"כ בס"ד בשו"ת מרכבות ארגמן ח"א (י"ד סימן יז אות ד). ועוד אם סמוכים על שולחן אביהם הגם שכבר גדולים הרי המציאה של אביהם כדאיתא שם ברמב"ם ובשו"ע והמקור בגמ' (בב"מ יב:), אבל בזה כבר אין נפק"מ בנ"ד, כי מה משנה ממי הוא גזל, מהבן הגדול או מהאב שזכה במציאתו, בכל מקרה גזל יש כאן. וע' מחנה אפרים הל' זכיה ומתנה (סימן ב). ובר מן דין, יש להוסיף לצד השני, כי אל אוזנינו הגיעה שמועה שהרבה ילדים כשעה שמחזרים אחר עצים למדורת ל"ג בעומר, אם אינם מוצאים בהישג יד נכנסים לאתרי בנייה או לאיזה חצירות פרטיות וגונבים בעצמם עצים לשם כך, ואם כן ודאי יש בזה גזל ולא משום שגזל מהילדים אלא משום הבעלים האמיתי של אותם עצים שלא הסיח דעתו ולא הפקירם, ולא ירחק להניח שאותה פלטת עץ גזולה היא בידם, שהרי אחר החקירה מדובר על חתיכת עץ יקרה, ולא מסתבר שישליכוה בני אדם לאשפות, והנה מרן פסק (חור"מ סימן שסא סעיף ה): "יאוש עם שינוי רשות קנה", ע"ש ובסימן שנ"ג. אולם שם בסעיף שאחרי כתב: לא הרי שינוי אלא אם כן מכרו או נתנו לאחר, אבל אם בא אחר ונטלו מבית הגזול של מרצונו, כאילו נטלו מבית הבעלים, אם ירצה הגזול גובה מהראשון או מהשני, או אם ירצה יגבה חצי מזה וחצי מזה, ע"ש. נמצא שאם בא אחר ונטל מהגזול לא הרי שינוי, ואם כן בנידון דידן שהקטן לא מכר לו ולא נתן לו אינו נקרא שינוי וממילא לא קנה.

ה) ועינא דשפיר חזי למרן בשו"ע (חור"מ סימן רמג סעיף טו), שכתב בזה"ל: קטן שנותר לו צרור וזורקו, אגוז ונוטלו, זוכה לעצמו, ע"כ. ועליו הוסיף הרמ"א: דוקא

כשיש דעת אחרת מקנה לו, אבל במציאה לא, עכ"ל. והוא תואם למה שכתבנו לעיל, שבמציאה אין לקטן קנין אף לא מדרבנן. אולם המעיין שם היטב בדברי הש"ך יראה שהאריך לפלפל ויצא לחדש שלקטן לא זו בלבד שיש קנין אלא זה עוד מדאורייתא, וז"ל: רוב הפוסקים סתמו וכתבו לקמן סי' ע"ר דמציאת קטן ליכא אלא משום דרכי שלום, אבל לפע"ד צ"ע בזה דהפוסקים הכריחו כן מהא דאמרי' פ' התקבל קטן שנותר לו צרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואלו בפרק הניזקין אמרינן דמציאת חש"ו אינו רק משום דרך שלום ותירצו דדוקא לענין מתנה זוכה לעצמו דדעת אחרת מקנה אותו משא"כ במציאה, ולפע"ד דוחק להמציא חילוק שלא נזכר בש"ס דאע"ג דמצינו לקמן ס"ס רס"ח דדעת אחרת מקנה עדיף, מ"מ בזה דקטן דזוכה לעצמו לא מצינו בש"ס לחלק בכך וגם אין סברא לחלק בכך דאם זוכה לעצמו במתנה הרי שיש בכחו לזכות למה לא יזכה ג"כ במציאה? אלא נ"ל דהא דאמרינן בפרק הניזקין "מציאת חש"ו אין בו רק מפני דרכי שלום" היינו בקטן שהוא פחות מזה, ואין זה דוחק לפרושי סתם קטן דמתנינן בהכי וכו'. ועוד נלע"ד ראייה גם מן הש"ס דילן דגם במציאה קטן זוכה לעצמו מן התורה דגרסי' בפ"ק דמציאת סוף (דף י) ומי איכא למאן דאמר חצר לאו משום יד אתרבאי והתניא ידה אין לי אלא ידה גגה חצרה קרפיה מניין? ת"ל "ונתן" מכל מקום. לענין גט כ"ע ל"פ דחצר משום ידה אתרבאי, כי פליגי לענין מציאה מר סבר ילפינן מציאה מגט ומר סבר לא ילפינן מציאה מגט ואב"א בקטנה כ"ע ל"פ כי פליגי בקטן כו' מ"ס ילפינן קטן מקטנה ומ"ס לא ילפי' אלמא דלכ"ע יש יד לקטן וקטנה מדאורייתא אלא דפליגי גבי חצר אי הוי כיד או כשליח ואף על גב דהתוס' כתבו שם בריש דף י"א וז"ל ילפינן מציאה מגט האי ילפינן הוא מדרבנן דמציאת קטן לא הוי אלא מדרבנן אפי' לר' יוסי דאמר גזל גמור מדבריהם ולענין יד ל"פ דילפינן אלא לענין חצר, עכ"ל. מ"מ נראה לפי עניות דעתי דבריהם דחוקים חדא דדוחק לפרשו ילפינן מדרבנן דפשטא דש"ס משמע ילפינן מקרא ועוד מ"ט דמ"ד דלא יליף הא כיון דלענין יד יליף ה"ל למילף ג"כ לענין חצר וגם מלשון הרי"ף והרא"ש שם שכתבו ותניא ידה אין לי אלא ידה גגה חצרה קרפיה מנין? ת"ל ונתן מ"מ וילפינן מציאה מגט כשם שחצרה כידה לענין גט כך חצרה כידה לענין מציאה אבל חצר דגברא משום שליחות איתרבאי והואיל ואין לו שליחות אין לו חצר דלא ילפינן קטן מקטנה עכ"ל. משמע להדיא האי ילפינן מדאורייתא לכך נ"ל הדברים כפשטן ולענין יד ל"ש כלל למילף קטן מקטנה דהא יד לאו בקטנה

כתי' אלא קטנה וקטן שוים בזה ויש להם יד מדאורייתא אלא דפליגי לענין חצר אי ילפינן קטן מקטנה דחצר גבי אשה כתיב בקרא דונתן בידה כתיב כן נ"ל ברור סוגית הש"ס וא"כ מוכח להדיא דאיכא יד לקטן מדאורייתא אף לענין מציאה וא"כ בע"כ הא דתנן דמציאת חש"ו יש בו משום דרכי שלום היינו בקטן שהוא פחות מצרור וזרקו אגוז ונוטלו דאינו זוכה לעצמו משום שאין לו יד וכדמפרש בירושלמי שהבאתי הך מתני' בקטן כזה שאינו זוכה, עכ"ל. הרי שחידש הש"ך שאף מהתורה יש לקטן יד לזכות, ואם כן בנידון דידן שמצא הקטן את אותה פלטת עץ, יש לומר שיש כאן איסור דאורייתא לגזול ממנו ולא רק משום דרכי שלום. והגם שהוא חידוש גדול, ורוב הפוסקים לא הסכימו לו, ע"ש בקצות החושן ובנתיבות המשפט שדחו חידושו של הש"ך בשתי ידיים, על כל פנים ודאי ראוי לצרף דעת הש"ך לסניף לאסור בדין לגזול העץ מהקטן שהצניעו למדורת ל"ג בעומר.

(ו) ונוסיף עוד טעם להרחיק אותה השערה מוזרה להתיר לו לגנוב מהילדים, שהרי ששנינו בבבא מציעא (יב.): מציאת בנו ובתו הקטנים, מציאת עבדו ושפחתו הכנענים, מציאת אשתו - הרי אלו שלו, ע"כ. וכ"פ הרמב"ם שם (הלכה יג). וכ"פ גם מרן שם (סעיף ב). ולפי זה יש לומר שאותה פלטת עץ שאותו אחד שם עינו עליה שייכת לאביו של אותו קטן שמצא אותה שהוא הזוכה במציאת בנו (ומש"כ למעלה היה בכך גדול הסמוך על שולחן אביו, כאן אני מוסיף דאצ"ל שאם הבן קטן שמציאתו של אביו, ומילתא דפשיטא שאסור לו לגנוב אותה ממנו, ואף שודאי בדרך כלל אב עם הגיון בריא היה מעדיף שפלוני הגם שהוא איש זר ישתמש בעץ שמצא בנו ויהנה ממנו ולא שבנו ישרוף אותו בעלמא בלי כל סיבה או טעם, כאן נראה יותר שהאב לא יסכים לזה כי אין מדובר על שריפה וכלילי ללא טעם אלא על קיום מנהג עתיק יומין שמקורו הראשון כנראה ממכתב שכתב רבינו עובדיה מברטנורא שהגיע מאיטליה לבקר בארץ ישראל בשנת רמ"ח, ובשנת רמ"ט (שנת 1489 למנינם) וכתב לאחיו: ביום י"ח אייר יום פטירתו הרשב"י זיע"א, באים מכל הסביבה ומדלקין אבוקות גדולות, לבד מה שנהגו להדליק עליה נר תמיד, ע"כ. והו"ד בספר התודעה (עמ' תצא-ב), ע"ש. והוא המקור הראשוני למנהג זה, ולא כמו שדימה הרה"ג ר' יונה מצגר בספר מעגלי החיים (עמ' 237) שכתב שהמעשה הידוע המובא בספרי המנהגים עם מהר"ח בן עטר, שתועד ע"י תלמידו, שעלו למרון בל"ג בעומר והדליקו שם גרות,

הוא המקור הראשון לזה, הא ליתא. ונעלם ממנו מכתבו של הרע"ב לאחיו וכנ"ל. וע"ע בספר בני יששכר (חודש אייר, מאמר ג' אות ג), ובספר ארץ ישראל להגרי"מ טוקצינסקי (סימן יח סעיף ג), ואכמ"ל. לכן יותר סביר שהאב יעדיף שבנו יהנה קצת משריפת העץ בל"ג בעומר מאשר פלוני שהוא זר הגם שיהנה ממנו יותר, ולדאבון לב י"ש להוסיף "ובפרט בדור הזה", וד"ל. ולענ"ד היא סברא פשוטה ונכונה. ומלבד הראיות האמורות, עוד אמרתי להוסיף מש"כ ספר החסידים (סימן תרסו), וז"ל: כל מעשה גרמות שאדם גורם צער לחבירו נענש ואף אם יעשה צער על חנם לבהמה כגון שמשים עליה משאוי יותר מאשר יכולה לשאת ואינה יכולה ללכת ומכה אותה עתיד ליתן את הדין שהרי צער בע"ח דאורייתא, ע"כ. והנה אם צייר לבהמה עתיד ליתן את הדין, כל שכן אם צייר לילד קטן. וראה בפלא יועץ (ערך בע"ח) שכתב וז"ל: הנה נחלקו הפוסקים (ע' חוות יאיר סימן קצא, וברכי יוסף סימן שעב) אי צער בני אדם הוא מדאורייתא כמו צער בעלי חיים, כי יש אומרים שמכל שכן הוא, ויש אומרים דלא נאמר אסור זה מדאורייתא אלא בבעלי חיים שאין בהם דעת לסבול ולקבל, ועל כל פנים נקוט מיהא שצער ילדים קטנים שאין בהם דעת הוא מדאורייתא וצריך לזהר מאד שלא לצערם (וכמו שכתבנו בערך "יונק"). ושלא לצער לשום גברא "פי אַת פֿל מַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים יָבֵא בְּמִשְׁפָּט" (קהלת יב יד), ופרשו רז"ל (חגיגה ה). שאפילו הרג כינה או רקק בפני חברו ונמאס ונצטער עתיד לתן את הדין אף על פי שלא נתכון לצער. אי לזאת יחרד האיש וילפת וכל אשר בכחו לעשות יעשה למען יהיה רוח הבריות נוחה הימנו, ואף אם נגזר על אדם שיצטער כמעשהו ממנו, לא יפול הנופל ממנו. (וע"ע ערך "רחמנות"), עכ"ל.

(ז) ואחר הודיענו האלהים כל זאת, עוד אני אומר, כי מה שביקש אותו ת"ח הנזכר בשאלה לחדש, כי יש בשריפת העץ במדורת ל"ג בעומר איסור "לא תשחית" (דברים כ יט), לדידי אין הדבר ברור כלל ועיקר, וכבר באתי בארוכה במקום אחר כי איסור השחתה הוא רק בהשחתה גרידא שאין בה שום טעם, אבל באופן שיש לתלות ולתת בה איזה טעם ותבלין ואף אם הטעם קצת רחוק - משרא שרי, וכמו ששוכרים כוס תחת החופה כנזכר ברמ"א פעמיים בהג"ה (או"ח סימן תקס, אה"ע סימן סה). ועיין זוהר חדש (סה: פו: ובמ"מ ח"ב דף תקטו, ח"ג דף רלג), ומקורו בברכות (לא. ובתוס' שם), והתם לא אמרינן שיש בזה השחתה כי על ידי שבירת הכוס אנו באים לעורר את העומדים אצל

החופה איזו הרגשה רצויה של צער וצינון השמחה על חורבן בית מקדשינו ותפארתינו ולהזכיר לכל כי אין שמחתנו שלמה, ממילא יש מטרה לאיבוד הכוס ואין אני קורא כאן "השחתה". ושור"ר שכ"כ גם המשנ"ב (סימן תקס"ט), וז"ל: אין בו משום כל תשחית כיון שעושין כן לרמוז מוסר למען יתנו לב, עכ"ל. וכל זה לא כמו שפירש הבן יהוידע בחידושו למס' ברכות שם שהיה זה כוס סדוק ועמד להישבר ואינו ניכר לרואים והם חשבו שהוא שלם, ע"ש. לדידי אין כל צורך להידחק לזה, דהלא אין כאן השחתה כאמור ומשרא שרי. והוא הדין לתקנת חז"ל לרואה ערי יהודה בחורבן שאומר "ערי קדשך היו מְדָבָר" (ישעיהו סד ט) וקורע, וכן הרואה ירושלים בחורבנה וכו', וכמבואר בשו"ע (או"ח סימן תקסא). והרי עובר לכאורה על "לא תִשְׁחִית", אלא כנ"ל. וכן מובן מדוע מותר לקרוע על המת ולהשחית הבגד כיון שהוא הבעת צער ולצורך (ע' מו"ק כד. ושו"ע יו"ד סימן שמ), אולם גם אז יזהר שלא יקרע יותר מידי (ע' ב"ק צא.), אך בשבירת כוס בחתונה לא שייך "שלא ישבור יותר מידי". וע"ע בשו"ת יחל ישראל [לאן (סימן לד אות ו)]. ועל כל פנים, מכאן ששריפת אותה פלטת עץ יש בה טעם ואין כאן השחתה גרידא, והן אמת שמדורת ל"ג בעומר אינה מצוה לא מדאורייתא ולא מדרבנן, ולחולשת זכרוננו אין לה מקורות בחז"ל ואפילו לא רמז במרחבי הווהר, והמקורות היחידים שכן זכרתי להם הם אלו שצייתי כבר לעיל, ועוד שהתאריך "ל"ג בעומר" אינו נמצא בכל ספרי הווהר הגדו"ש, ובמקום אחר הארכתי כבר בתאריך זה, ואכמ"ל. עם כל זה, הוא מנהג ישראל שהתפשט זה רבות בשנים כמו שציינו לעיל, וודאי נוכל למצוא בו גם טעמים חינוכיים, וכגון שרשב"י המית עצמו על התורה שנמשלה לאש, וביום פטירתו גילה סודות התורה באדרא זוטא קדישא וכיתרה אש את ביתו, וכלשון הווהר שם (רצו: ובמ"מ חט"ו דף תקלו): פֶּלֶה הָהוּא יוֹמָא כֹּל אוֹתוֹ הַיּוֹם כְּשֶׁנִּסְתַּלַּק רַבִּי שִׁמְעוֹן, לֹא אֶפְסִיק אֲשָׁא מִן בֵּיתָא לֹא נִפְסַק הָאֵשׁ מִן הַבֵּית שְׁסִיבָא אוֹתוֹ מִשְׁעָה שֶׁהִתְחִיל רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּגִלּוֹי הַסּוּדוֹת, וְלֹא הָיָה מֵאֵן דְּמָטִי לְגַבִּיָּה וְלֹא הָיָה מִי שִׁיעֵרֵב לְבוֹ לְגִשְׁתִּי אֵלָיו, לְרֹאוֹת אִם נִתְעַלֵּף אוֹ שִׁכְבֵּר נִסְתַּלַּק, דְּלֹא יָכִילוּ לְפִי שְׁלֹא יָכִילוּ, דְּנִהוּרָא וְאֲשָׁא הָיָה בְּסוֹתְרָנִיהָ פֶּלֶה הָהוּא יוֹמָא כִּי הָאֹר וְהָאֵשׁ הָיוּ מִסְבָּבִים אוֹתוֹ כֹּל אוֹתוֹ הַיּוֹם וְכו', בְּתוֹר דְּאֲזִיל אֲשָׁא אַחֵר שֶׁנִּסְתַּלַּקָה הָאֵשׁ, חֲמִינָא לְבוֹצִינָא קְדִישָׁא קְדֵשׁ הַקְדָּשִׁים דְּאִסְתַּלַּק מִן עֲלָמָא רֵאִיתִי אֶת הַמָּאוֹר הַקְדוֹשׁ קְדֵשׁ הַקְדָּשִׁים שֶׁנִּסְתַּלַּק מִן הָעוֹלָם, עכ"ל. ודבר מופלא זה שהחכמים היו עוסקים בתורה וירדה אש מהשמים וסיכבה אותם, תמצא בכמה מקומות ברחבי

הווהר הגדו"ש (ע' זוהר לך לך ובמ"מ ח"ב דף תכח, וזוהר נשא קלד: ובמ"מ י"ב דף רמג, וזוהר פנחס רל. ובמ"מ ח"ד דף רסב, וזוהר חדש מד. ובמ"מ ח"ב דף קכד, ובחידושי למס' חגיגה דף יד: ביארתי בס"ד דבר זה, ע"ש ואכמ"ל), ולפי זה שפיר יש צד חינוכי בהדלקת מדורות ביום ל"ג בעומר להלהיב את הילדים מה הכח של הלומד תורה ואיזה כבוד הקב"ה עושה ללומדים ועמלים בה. ועוד אמרתי בנותן טעם כי בא לרמוז שהגם שרשב"י כבר הסתלק מן העולם, התורה שלו שנרמזה באש עדיין חיה וקיימת ואנו לומדים עמלים ומסלסלים בה, ולמעלתה אין שיעור וערך (ע' שו"ת מרכ"א ח"א יו"ד סימן כא אות ב). והגם שהטעמתי טעמים מדידי למנהג זה, כשתחקור בספרים תמצא טעמים ורמזים נוספים (ע' ספר טעמי המנהגים אות תרוז, וספר זיו המנהגים עמ' קה, ובני יששכר חודש אייר מאמר ג אות ו, ובספר משמרת שלום סימן לח, ובספר מעגלי החיים עמ' 233-7). ובכל זה לכאורה יש די להתיר לשרוף עצים בל"ג בעומר, ועם זה עדיין יש לי הרהורי דברים בסוגיא זו, ואולי במקום אחר נאריך אי"ה.

ח) ומילתי כבר אמורה כי הנימוק הנ"ל שבדבר שיש טעם אין בו איסור "לא תִשְׁחִית", נוכל ליישב גם את מנהג שריפת בגדים בל"ג בעומר, ומנהג זה זכרו האחרונים ונלאו למצוא הפתח לבעורו, עמש"כ בזה בשו"ת תורה לשמה (סימן ת' ד"ה: והנה), ובשו"ת שואל ומשיב (ח"ה יוסיף דעת סימן לט), ובשדי חמד (ח"ה סימן א מערכת א"י ד"ה: והנה), ובספר מנהג ישראל תורה (ח"ב עמ' שמח), ובערוגת הבושם (או"ח סימן יד), ובספר נטעי גבריאל (פסח, ח"ג עמ' רפ), ובשו"ת צי"א (ח"ג סימן יג ד"ה: ומה שכתב). ונראה לי כי יש טעם בשריפת בגדים בל"ג בעומר, והיינו שאנו שורפים בגדים לרמוז שיש לו לאדם להשיל מעצמו הבגדים הגשמיים ולשרופם באש התורה עד שיזדכך כמו רשב"י ור"א בנו שהיו מסירים מעליהם הבגדים כשהיו לומדים במערה, וכן על האדם להסיר מעליו כותנות העור וללבוש כותנות אור. וע"ע זוהר חדש (עב. ובמ"מ ח"ב דף תרנו), וק"ל. ובתיקונים (תיקון נ"ח דף צב: ובמ"מ ח"ב דף תשט), ובזוהר פקודי (רכט: ובמ"מ ח"ט דף קיד), וק"ל. ובשו"ת מרכבות ארגמן ח"א (אה"ע סימן כח אות ח-ט) הבאתי ראיות לחידוש זה, וכתבתי שם עוד טעם למנהג זה על דרך הסוד, ע"ש. ויהיה איך שיהיה, כיון שמצינו טעם לדבר, הגם שהוא רחוק, אֵתוֹ נִיִּשְׁבֵּב אֶת הַמִּנְהַג הַלְּזֹה. ולכן את אותה סברא נאמר גם לגבי אותה פלטת עץ, כי הצד השווה בשניהם (שריפת בגדים ושריפת עצים), שאינם אלא

ע"ש. וכפי המדובר מחבר הפיוט הלזה הוא המקובל הגדול ר' שמעון לביא זיע"א בעל ספר כתם פז על הזוהר, (החיד"א רמז בשם הגדולים בערכו כי "כתם פז" גימ' שמעון לביא ז"ל. גם התיבה פ"ז היא ר"ת: פ"ירוש זוהר, ע"כ), ויש לומר שהיתה לו נשמה כללית ולכן זכה שפיוט זה שחיבר התפשט בכל תפוצות ישראל (ובחילוק שיש בין נשמות בני האדם, עמש"כ בשו"ת מרכבות ארגמן ח"ב או"ח סימן א אות לד).

בַּר יוֹחָאִי, נְמִשְׁחָת אֲשֶׁרֶה, שֶׁמֶן שֶׁשׁוֹן מִחֲבָרִי

צית ראשון כנגד ספירת המלכות:

בַּר יוֹחָאִי, שֶׁמֶן מְשַׁחַת קֹדֶשׁ, נְמִשְׁחָת מְמִדַּת הַקֹּדֶשׁ,
נִשְׁאָת צִיץ נֶזֶר הַקֹּדֶשׁ, חָבוּשׁ עַל רֹאשׁוֹ פְּאָרָה.

בַּר יוֹחָאִי, שֶׁמֶן מְשַׁחַת קֹדֶשׁ - בפשט מדמה את רשב"י למלך או לכהן גדול, כי היו מושחים את המלך או הכהן הגדול בשמן כנוצר בזוהר משפטים (קכג). ושם ביאר סודו, ובמ"מ ח"ו דף תרעג). וע"ע בזוהר לך לך (פח, צו. ובמ"מ ח"ב דף שכח ואילך), ובהשמטות הזוהר (ח"א סימן כה דף רנח ובמ"מ דף קיג), ובזוהר תרומה (קעט. ובמ"מ ח"ז דף תרמו-ז), ודו"ק. וכל ענין משיחת השמן היה להראות גדולה וחשיבות, וכמו שפירש רשב"י (שמות ל כט): כל משיחת משכן וכהנים ומלכים מתורגם לשון רבוי, לפי שאין צורך משיחתן אלא לגדולה, כי כן יסד המלך, שזה חנוך גדולתו, עכ"ל. וכן היה רשב"י מרום מיתר בני האדם כמלך או ככהן גדול.

אולם ביאור אחר נראה לי בס"ד, כי הנה השמן רומז לענין פנימי כנוצר בזוהר שמיני (לט). וז"ל: שמן איהו בחשאי בלחישו תדיר, אתי מסטרא דמחשבה (היינו חכמה שהוא אבא) דאיהו בלחישו תדיר, ולא אשתמע והוא בחשאי, ועל דא הוא בימינא, ע"ש עוד ובמתוק מדבש (ח"י דף תפד-ה). ולפי זה יפה דקדק לפתוח את הפיוט העוסק בגדולת רשב"י דוקא בשמן, כי שמן רומז לענין פנימי ורשב"י גילה פנימיות התורה לעולם כולו.

עוד נראה לבאר כי רשב"י היה מושך שפע מהחכמה לספירת המלכות להחיות השכינה ולתת לה כח רב, צא ולמד מהזוהר חדש (קכג): שם עוררו את רשב"י: קום בוצינא קדישא, אפתח מלין קמי שכינתא (תתחיל לדבר בסודות התורה לפני השכינה), לנחתא נביעו לגבה (למשוך לשכינה שפע מהיסוד), ממשחא קדישא (משמן הקודש

מנהג בעלמא, ואם נמצא איהו נימוק או סיבה מניחה את הדעת יש בה כדי ליישב את מנהג שריפת הבגדים, והגם שדעתי לא נוחה במנהג שריפת בגדים כלל, ואף שכיום מנהג זה הולך ונעלם, עם כל זה כתבנו הנ"ל כדי ליישב את המנהג. וא"כ הוא הדין לשריפת העצים, כיון שיש טעם חינוכי לשריפת העצים בל"ג בעומר וכנ"ל, ממילא אין כאן לא תשחית בשריפת אותה פלטת עץ, הגם שודאי יכלו למצוא עץ אחר לקיים בו הדליקה, וודאי יש מקום להקשות ולתרוץ בזה, ודו"ק היטב. ועל כל פנים, כל זה הוא רק בנותן טעם לשבח כדי לבטל את הטעם להתיר לגנוב מהילדים עצים, אבל גם בלאו הכי אסור לו לגנוב אותם כמו שכבר הראנו לדעת לעיל מנימוקים שונים. ולרוב פשיטות הדברים אין לבלות זמן בתוספת ראיות והוי כמאן דנשבע על תרין דאינון תרין. ולא התייחסתי כלל לגוף החידוש שביקש לחדש אותו ת"ח שסבר "מה שאסרו חז"ל לגנוב מקטן מפני דרכי שלום, אינו אמור במקום שעובר על איסור דאורייתא", כי זה לא ידעתי מנין לו, ואיפה מצא ראיות לחידושו, והגם שנחלקו חז"ל ביבמות (קיד.) ובשבט (קכא.) בקטן האוכל נבלות אם ב"ד מצוים להפרישו, מרן פסק בשו"ע (או"ח סימן שמג) דאין ב"ד מצווים עליו להפרישו, אבל אביו מצוה לגעור בו להפרישו מאיסור דאורייתא, וע"ש ברמ"א, ואכמ"ל. ודי לחכם בראשי פרקים.

בהא נחתנין ובהא סלקינן שאין היתר לגנוב מהילדים את פיסת העץ שחמד אותו האיש בלבד. והנלענ"ד כתבתי. ויה"ר שזכות התנא האלהי אדוננו בר יוחאי תעמוד לנו ולזרענו עד עולם, אמן ואמן.

זעירא דמן חבריאי, מדרס לפרושים
מאיר אליהו

* * *

והנני מצרף בזה ביאור שחיברתי בס"ד על הפיוט "בַּר יוֹחָאִי" ובו מֵעֵט צָרִי וּמֵעֵט דְּבֶשׁ נִכְאֵת וְלֵט בְּטָנִים וּשְׁקָדִים, ואותו נהגו ישראל לשיר ולזמר בל"ג בעומר סביב המדורות. ומצאתי לגאון ר' ישעיה אשר מרגליות בהקדמה לספרו "שיר בר יוחאי", שהביא בשם שר שלום מבעלז זצ"ל, כי אותם אלו פייטנים שהיה להם נשמות כלליות זכו כי הפיוט שלהם התקבל אצל כלל ישראל, ואילו הפייטנים שהיה להם נשמות פרטיות לא זכו שפיוטיהם יתקבלו אצל כלל ישראל ולכן לא פורסמו, ע"כ. ובית אב יש לדבריו במקדש מלך פר' ויקרא (דף יח. ד"ה: דאנא מדכינא),

שהוא שפע החכמה שממנו קיבל היסוד שפעו), דאיתמר ביה "שמן זית זך פתית למאור להעלות נר תמיד" (שמות כז כ, ור"ל השמן הוא שפע החכמה כדי להעלות ולהאיר את השכינה הנקראת נר, וכדמפרש:), דאיהי שכינתא דאתמר בה "נר ה' נשמת אדם" (משלי כ כז, ור"ל השכינה הנקראת נר שוכנת באדם ומחייה אותו), בגינה איתמר "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" (ויקרא ו ו, ור"ל תדאג שתמיד יהיה לשכינה שמן להאיר שלא תכבה ח"ו, כי ע"י עבירות שפע החכמה הנמשל לשמן פוסק ממנה, ואז אין בכוחה להאיר ולהשפיע טובה לעולם), והכי לא תכבה נשמתיה דמאן איתעסק בה תמיד (וכן באדם הפרטי, ידאג תמיד שיהיה לו תורה ומעש"ט כדי שהשפע לנשמתו מהשכינה לא יופסק ואז יקרא "מת" בסוד רשעים בחייהם נקראים מתים, ברכות יח:), ע"כ. ע"ש ובמתוק מדבש (ח"ד דף רנז). נמצא מה שאמר **שמן משחת קדש** רומז לשפע החכמה הנקראת קודש, ואת אותו שפע הוריד רשב"י לשכינה כל ימיו, ע"י ייחודיו מעשים הטובים ובעיקר ע"י חיבור ספר הזוהר הקדוש שהוא עזר וסיוע לשכינה בגלות. וביאר זה מוכן לספירה בה עוסק הבית הזה של הפיוט - ספירת המלכות. וק"ל.

נמשחת מידת הקדש - הגדולה והמלכות נמשכת למלכים בכח ספירת המלכות, והיא נקראת "קדש" (לאפוקי ספירת הבינה הנקראת "קדש הקדשים" וכדלקמן בבית ז'). וכיון שרשב"י דאג כל ימיו לסמוך את השכינה מנפילתה בגלות, היא בעצמה השפיעה עליו שפע וגדולה (ע' ראה ליסוד זה בזוהר חדש קכב. ובמ"מ ח"ד דף רכו-ז, וק"ל), ולכן דקדק לומר **נמשחת מידת הקדש** היא ספירת המלכות ממנה התעלית.

וראה בזוהר בהר (קט:) וז"ל: שמן המשחה, מימינא שמן למאור כגון (בראשית א) את המאור הגדול, שמן משחת קדש איהו מסטרא דשמאלא דאתמר בה וקדשת את הלויים, שמן כתית איהו מסטרא דצדיק דאיהו כתיש כתישין מאברין דאינון זיתים לאחתא משחא לגבי פתילה, פתילא תכלא וגבורה מתמן איהי יראה ולויים שומרים המקדש ומתמן פקודא לירא מן המקדש, ע"ש.

נשאת ציץ נור הקדש - הנה ודאי שרשב"י לא נשא בפועל את הציץ שהרי אינו כהן וגם חי אחר החורבן, ונראה לי שהרמז הוא כי על הציץ היה כתוב "קדש ליהוה" וככתוב "ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתחי חתם קדש ליהוה" (שמות כח לו), וכבר כתבנו לעיל על "נמשחת

מידת הקדש" שהיא המלכות, ושם יהו"ה כאן הוא ז"א, ורצה לומר כשם שהכהן היה עושה יחוד זו"ן (זכר ונקבה) דקדושא (היינו את המלכות שהיא נקבה מעלה לז"א שהוא בחינת זכר, והיינו קדש ליהוה - מלכות לז"א), כן היה רשב"י עושה כל ימיו, מייחד ייחודים ומכוין כוונות לטהר אשה לבעלה, היא המלכות לטהרה מאחיות החיצוניים להעלותה לדודה באהבה, ועתה עת ודלים שבת אחים גם יחד.

והוא סוד מה שאמרו במס' שבת (לד.): "טיהר בן יוחי בית הקברות", ע"כ. וכ"כ בירושלמי מסכת שביעית (פ"ט ה"א דף כה: ובדפו"ח דף עב.), ונרמז גם בזוהר בא (לו. ובמ"מ ח"ה דף שצג), ובזוהר חדש (כא. ובמ"מ ח"א דף שכא). ובזוהר אחרי מות (עב: ביאר סודו במתק, ובמ"מ ח"א דף ריא). ולדרכנו יומתק שטיהר את המלכות מאחיות הקליפות והחיצוניים הנקראים "פגרים מתים" ולגדול ריבויים ודבקותם במלכות עשאוה כבית קברות, ורשב"י טיהר אותה מהם ע"י ייחודיו וכוונותיו, והיינו "טיהר בן יוחי בית הקברות".

נשאת ציץ נור הקדש - עוד נציין לזוהר חדש (פב:) שכתב דכשהיו מביטים באותיות שם יהו"ה ב"ה שהיה חקוק על הציץ היו האותיות מאירות ונוצצות, ומיד היה נשבר לבם, כי הציץ היה סגולתו להעביר את העזות פנים מן האדם, והיו נזכרים במעשיהם הרעים והיו מתבישים בהם ומיד שבים בתשובה, ע"ש ובמתוק מדבש (ח"ג דף קסו-ז). ומאמר זה שהציץ מכפר על עוין פנים הובא גם בזוהר ויקהל (ריח: ובמ"מ ח"ח דף תע-א, וע"ש עוד דף תנח-ס). וע"ע בזוהר שלח לך (קעד: ובמ"מ ח"ג דף רלא). וקרוב לו ראה בזוהר ויקרא (כג.) שכתב שאבני החושן הביאו הנשיאים מפני שליבם גס עליהם כיון שנשיאים הם, יביאו הם האבנים לחושן שיהיה מונח על לב הכהן, ויכפר להם על גסות לבם, ובמ"מ (ח"י דף רסז-ח). ועל כל פנים, יש לומר שסגולות הציץ מצויות ממש בזוהר הקדוש, כי הלומד ספר הזוהר סגולתו לשבור מידת העזות ולקרב את האדם לתשובה, וגדולה המציאות מכל ראה.

חבול על ראשך פארך - הציץ חבול על ראש הכהן ככתר, וכן שבתו של רשב"י שהלביש את המלכות ככתר לז"א בסוד "אשת חיל עטרת בעלה" (משלי יב ד), ע' זוהר תזריע (מב. ובמ"מ ח"י דף תקכו-ח), וכציפור הנחה בתוך קנה, כן השכינה שמחה לנוח על ראש ז"א בסוד "ראשו

קָתָם פֶּז" (שיר ה' יא) היינו כתר לז"א, ע' בתיקוני זוהר (ת"ח דף לד: ובמ"מ ח"א דף תקלז-ח).

וזו היתה גדולת רשב"י זיע"א, שידע לפאר את המלכות שהיתה בודדה בגלות כל היום רוח חובקת אשפות נע' זוהר חדש (קז. קיז. ובמ"מ ח"ג דף תקפו, תקצ. ח"ד דף פז-צג, קז-ח, קנט), וזוהר ויקרא (ו. ובמ"מ ח"י דף גז), ובשל"ה על מסכת שבועות (פרק נר מצוה אות ח), ונשא והרים אותה מהעפר עד לראשו של ז"א.

ולכן מידה כנגד מידה, נחה השכינה גם על ראשו של רשב"י בעצמו בסוד "וְשָׁמֵן עַל רֹאשְׁךָ אֶל יַחְסָר" (קהלת ט ח), והכוונה לשכינה הנמצאת מעל ראשו של אדם כמו שאומרים "ועל ראשו שכינת אל", ראה זוהר נשא (קכג: ובמ"מ ח"ב דף פז-ז), ואותה חבש רשב"י לראשו יותר מיתר בני האדם כי גרם ע"י ייחודיו שתנוח השכינה מעל ראשו של ז"א, וכנ"ל.

החלק השני

צית שני כנגד ספירת היסוד:

פֶּר יוֹחָאִי, מוֹשֵׁב טוֹב יְשֻׁבָּת, יוֹם נִסְתָּ יוֹם אֲשֶׁר פָּרַחְתָּ, בְּמַעֲרַת צוּרִים שְׁעִמְדָּת, שָׁם קִנִּיתָ הוֹדָה וְהִדְרָה.

פֶּר יוֹחָאִי, מוֹשֵׁב טוֹב יְשֻׁבָּת - בפשטות נראה דרצה לומר כי הגם שבעל כורחו של רשב"י הוא ברח למערה והסתתר שם כל אותם שנים, באמת למפרע מתברר שהכל היה לטובה, כי רק ע"י אותה התבודדות ופרישות זכה לכל המדרגה שלו (וע' לקמן), והיינו: **מוֹשֵׁב טוֹב יְשֻׁבָּת**, היה טוב שישבת באותה מערה.

עוד נראה לבאר כי היסוד נקרא "טוב" כמובא בזוהר חדש (יד). "האי דרגא דצדיק דאיקרי טוב", וכמו שהיסוד מוריק שפע לשכינה, כן רשב"י היה יסוד לתלמידיו ולעולם, כי השפיע עליהם שפע רב מחכמתו מסודות התורה, והיינו: **מוֹשֵׁב טוֹב יְשֻׁבָּת** ישבת ושימשת כיסוד בעולם הזה. ועמ"ש"כ בחידושי לחגיגה (יב. ד"ה: וימנע מרשעים אורם), וק"ל.

עוד יש לבאר שרשב"י היה ניצוץ משה רע"ה, ועל משה כתיב **"וַתֵּרָא אֵתוֹ פִּי טוֹב"** (שמות ב ב), ודרשו ז"ל שנולד מהול, כ"כ בזוהר חדש (קיז: ובמ"מ ח"ד דף קא), ובזוהר שמות (יא: ובמ"מ ח"ה דף קט ואילך). וע"ע בזוהר בשלח (נד. ובמ"מ ח"ה דף תקצו). והיינו **מוֹשֵׁב טוֹב יְשֻׁבָּת** רצה לומר ישב בגלגול קודם בגוף של מי שנאמר בו **"פִּי טוֹב"** היינו משה רבינו שהיית ניצוץ שלו"א).

א) ויש להרגיש על דברי רשב"י בזוהר נשא (קלב:) שם אמר כלהו בוצינן חברין דאתיין בהאי עוקא קרישא, אסדהנא עלי שמיא עלאין דעלאין, וארעא קרישא עלאה דעלאה, דאנא חמי השתא, מה דלא חמא בר נש מיומא דסליק משה זמנא תניינא לטורא דסיני, דאנא חמינא אנפאי נהירין כנהורא דשמשא תקיפא, דזמין למיפק באסותא לעלמא דכתיב "וזרח" לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה" (מלאכי ג ב), ועוד דאנא ידענא דאנפאי נהירין, ומשה לא ידע ולא אסתכל, הדא הוא דכתיב **"וּמֹשֶׁה לֹא יָדַע כִּי קֵרַן עוֹר פָּנָיו"** (שמות לד כט). ועוד דאנא חמי בעיני תליסר מכילין גליפין וכו'. ולכאורה כל זה תמוה, וכי רשב"י מעיד על עצמו שהוא גדול ממה שיש לו מעלה שמושה לא זכה לה, בתמיה. ועוד שמוכח להדיא בזוהר פנחס (רכג.) שמושה גדול מכולם, ולא קם כמותו בישראל, ויש דברים שהוא לבד יכל להשיג, ע"ש ובמ"מ (ח"ד דף קמד.) והוא שקול כנגד כל ישראל כנוכר בזוהר פנחס (רטו. רמג. ובמ"מ ח"ד דף מח, תמא), והיה הרב של כולם אפילו של מלאכי השרת כנוכר שם (רלב. ובמ"מ שם דף רצא). וכל הנביאים לפניו כקוף בפני אדם כנוכר בזוהר ואתחנן (רסח: ובמ"מ ח"ט דף קיז). והיה מתנבא באספקלריה המאירה כנוכר ביבמות (מט:) ובזוהר יתרו (עט: פב: ומ"מ ח"ו דף קמה, קעה, קפא-ב), ובזוהר חדש (מד: צד. קכד: ובמ"מ ח"ב דף קלז-ח, ח"ג דף שעג, וח"ד דף רפז). ועיני צופיה לרב במתוק מדבש על זוהר נשא שם (חלק י"ב דף ריח-ט) שכתב לתרץ כי משה לא השיג בקירן עור פניו רק בהיותו על ההר כי אז היה במדרגה גדולה ועצומה, אולם אחר שירד מההר כן ידע והשיג קירן פניו כי נתמעט אורו. ובתירוץ שני כתב כי רשב"י היה ניצוץ משה רבינו, והעיד שעתה זכה למדרגה שלא זכה בה קודם לכן. ע"ש. ומצאתי שכבר נשאל בזה רבינו יוסף חיים זיע"א בשו"ת רב פעלים (ח"ב סוד ישרים, סימן יד), וזת"ד: אין כונת רשב"י להתפאר להודיע שיש לו יתרון על משה, דהוא ידע ומשה לא ידע, דבאמת אין מזה הידיעה הוכחה לענין יתרון ומעלה, יען דבאמת תשאל עצמך אמאי כל ישראל ראו כי קרן עור פני משה, ומשה לא ידע כי קרן עור פניו, וכי המון העם יהיו עדיפי מיניה ח"ו. אלא הטעם כי השי"ת העלים מעיני מרע"ה אור הזורח על פניו, כדי שלא יהיה הוא עצמו נהנה מן כבודו באור הזורח על פניו בל יהיה שמח בכבודו בעולם הזה, אך לישראל נתן להם כח לראות אותו האור, שידעו כמה הוא כבודו של מרע"ה. אך בזוהר בא רשב"י להוכיח לחברים שיהיה לבם בטוח שהקב"ה יש לו רצון באותה אדרא, ומסכים בכל הסודות הנאמרים שם, והוא כי השי"ת הזריח על פניו של רשב"י אור שמש שעתידי לזרוח לעתיד, ולא היה בתמידות כמו אור של מרע"ה, אלא רק זרח באותה אדרא להיות סימן שהקב"ה מסכים באותם הסודות. וכיוצא בזה מצינו במדרש גבי עיבור השנה, שבעת שמעברים השנה נכנסים הנשיא ואב"ד, ועוד חכמים המזומנים לכך לבהמ"ד, ונשאלין

ובמ"מ ח"ב דף תערב). וע"ש במקורות הזוהר שהוסיף כמה פרטים שלא נזכרו בגמרות.

ולכאורה מכאן יש לתמוה על המובא בזוהר האזינו (רפח:): שם העיד על עצמו רשב"י שמימיו לא ביטל ג' סעודות של שבת, ע"ש ובמתוק מדבש (חט"ו דף תטו-ז). וצ"ע מנין היה לו לחם לקיים ג' סעודות? עוד קשה, מנין לו מצה בפסח ולולב בסוכות ועל זה הדרך כל המצות, וודאי שלא יעלה על הדעת שביטל רשב"י מצוות אלו, וכבר כתבתי ישוב מניח את הדעת לחקירה זו בשו"ת מרכבות ארגמן ח"ב (או"ח סימן יג אות ט עד הסוף), ע"ש.

ובמקורות הזוהר שציינו לעיל עולה כי אליהו היה מגיע פעמיים ביום ללמד את רשב"י ובנו תורה, ולכאורה צ"ע האם מותר ללמוד ממלאך? האם דבריו מעלים או מורידים, הרי קי"ל "לא בשמים היא" (בב"מ נט:), וכבר באתי בדין זה בארוכה בשו"ת מרכבות ארגמן ח"א (או"ח סימן יא), ע"ש.

שם קנית הודך והדרך - הוא מלשון הפסוק "תגור תרךך על ירך גבור הודך והדרך" (תהלים מה ד), ופירש שם רש"י: חגור חרבך על ירך להלחם מלחמתה של תורה והוא הודך והוא הדרך, עכ"ל. ונאים הדברים לרשב"י, שע"י תורתו נלחם נגד הקליפות וכתות החיצונים לטהר את השכינה וכנ"ל.

ומצאתי בביאור המילים למלבי"ם עה"פ "הוד והדר לְבָשֶׁת" (שם קד א), שכתב שהוד הוא פנימי מן הדר, ע"ש. וכן ביאר שם מהר"ם אשליך, וז"ל: "הוד" הוא ענין התפשטות שפע כמה דאת אמר "וְנִתְתָּה מֵהוֹדְךָ עָלֶיךָ" (במדבר כז כ), והשני המתגלה הדרו יותר אל הברואים כי

עוד נראה לבאר מושב טוב יִשְׁכְּתָּ כי השבת נקראת "טוב" ככתוב "מִזְמֹר שִׁיר לַיּוֹם הַשַּׁבָּת טוֹב לְהוֹדוֹת" (תהלים צב א-ב), והרי את רשב"י כבר דימו החברים לשבת בזוהר נשא (קמד:): וז"ל: רבי יהודה קארי ליה שבת דכלהו שיתא מניה מתברכין דכתיב שבת לה' קדש לה', מה שבת לה' קדש אוף רשב"י שבת לה' קדש, ע"ש ובמ"מ (ח"ב דף שפד), וע"ע בזוהר חדש (לו). ובמ"מ ח"א דף תקעג, תקפג), ועמש"כ לרמוז בזה בס"ד בשו"ת מרכ"א ח"א (חור"מ סימן מג הערה ג).

יום נסֶת יום אֲשֶׁר פָּרַחַת - הלשון כפולה, ושמעתי דיש ביאור כי לנוס היינו למקום קרוב, לברוח היינו למקום רחוק, וכן ארע עם רשב"י ובנו ר"א, תחילה נסו לבית מדרש ואח"כ ברחו למערה, וכמובא בגמרא (שבת לג ע"ב): אזל הוא ובריה טשו בי מדרשא, כל יומא הוה מייתי להו דביתהו ריפתא וכוזא דמיא וכרכי, כי תקיף גזירתא, אמר ליה לבריה: נשים דעתן קלה עליהן דילמא מצערי לה ומגליא לן. אזלו טשו במערתא, ע"כ.

א' נמי - נראה לי לבאר הכפל, כי הנה רשב"י ניצוץ משה רע"ה, ורשב"י ברח מהרומאים כמו שמשה ברח מפרעה, ועל שני המאורות הגדולים הללו מִכָּן: יום נֶסֶת מפרעה יום אֲשֶׁר פָּרַחַת מהרומאים.

בְּמַעֲרַת צוּרִים שְׁעֵמֶדֶת - מקור הביטוי מישעיה "וּבְכָאוּ בְּמַעֲרֹת צֻרִים" (ישעיה ב יט). ודע כי י"ג שנה היה רשב"י עם ר"א בנו במערה כנוצר בבבלי (שבת לג:), ובירושלמי (שביעית פ"ט ה"א דף כה. ובדפו"ח דף עב.), ובהקדמת הזוהר (יא: ובמ"מ ח"א דף קמא ואילך), ובריש תיקוני הזוהר (א. ובמ"מ ח"א דף א), ובזוהר חדש (עג).

ונותנין בדבר הלכה בבהמ"ד, ואחר שיסכימו לעבר רואין אור יורד מלמעלה חורח בבהמ"ד, ואז ידעו שהקב"ה הסכים בעיבור השנה, הה"ד אור זרוח לישרים וכו'. ובוה פרשתי בס"ד רמו הכתוב "ותגור אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור", כלומר תגזור אומר למטה בעיבור השנה, ויקם לך למעלה, על ידי שתראה על דרכיך נגה אור. על כן גם כאן באדרא, נתן להם הקב"ה סימן שהוא יתברך מסכים באותם הסודות שמגלים, לכך הזריח על פניו של רשב"י אור יקר של שמש צדקה, וזריחת אור שמש זה היה לפי שעה באותה אדרא דוקא. ולא רצה השי"ת שיראו את האור הזה כל החברים שהיו באותה אדרא, אלא רק לרשב"י עצמו נתן לו כח ויכולת לראות את האור הזורח על פניו, וכיון דאנא רשב"י לבדי ידענא דאנפאי נהירין, ש"מ לאו בעבור כבודי זרח האור הזה, אלא זרח בעבור שיהיה סימן שהקב"ה מסכים באדרא זו ובסודות שאומרים ומגלים בה. ומ"ש רשב"י בתחלת דבריו, "דאנא חמי השתא מה דלא חמא בר נש מיומא דסליק משה זמנא תניינא לטורא דסיני", פירש רבינו האר"י זלה"ה בביאור האדרא, שזכה למדרגה שזכה מרע"ה בלוחות שניות, ע"כ. ודפ"ח. ועין רואה לרבי אברהם גלאנטי בביאורו על זוהר משפטים (קיד). שכתב כי משה רבינו התגלגל ברשב"י, ולכן היה רשב"י משבח עצמו באדרא (זוהר נשא קלב: הנ"ל) ואנא חמי השתא וכו' דאנפאי נהירין כנהורא דשמשא וכו' ואנא ידענא דאנפאי נהירין, ומשה לא ידע ולא אסתכל, פירוש הדבר שאמר משה, עתה בגלגול זה שהתגלגלתי ברשב"י, השגתי ידיעת קירון הפנים מה שלא היה בפעם הראשונה בהיותי משה שלא השגתי במדרגת קרני ההוד, ע"כ והו"ד ובמ"מ (ח"ו דף תקנו).

ודומה בזוהר אחרי מות (נו:) שם שני יהודים פרשו אחת לשבוע למשך יומיים משאר העולם, כי בישוב היו טרודים ולא הניחו להם ללמוד כדבעי, ע"ש ובמ"מ (ח"א דף ח).

אתה הראת לדעת כי הפרישות מרוב בני האדם והחיים בין מעט חברים מקשיבים, היא המושכת התקדשות על האדם. והזוהר בשלח (מד:) שאל למה כאשר אלישע הנביא נזכר בהיותו בעיר נקרא סתם "אלישע", ואילו בהיותו בהר הכרמל נקרא "איש האלהים" (מ"ב ד כה)? ותירץ דשם מקומו ולא בעיר. וביאר הרב מתוך מדבש (ח"ה דף תפו) שבהר הכרמל היה מתבודד ורחוק מבני האדם ורק בהיותו פרוש מהם יכלה רוח"ק לשרות עליו ואז זכה להיקרא "איש האלהים", ע"ש. ובשו"ת מרכבות ארגמן ח"א (יו"ד סימן כ אות יד סעיף תשיעי) ביארת שלפרישות זו יש ב' שלבים, ע"ש.

* * *

בית שלישי כנגד ספירת הנגה והסוד:

בְּרִי יוֹחָאֵי, עֲצִי שְׁטִים עוֹמְדִים, לְמוֹדֵי יְהוָה הֵם לְוֹמְדִים, אֹרֶךְ מְפָלָא אֹרֶךְ הִיקוּד הֵם יוֹקְדִים, הֵלֵא הֵמָּה יוֹרֵךְ מוֹרֵךְ.

בְּרִי יוֹחָאֵי, עֲצִי שְׁטִים עוֹמְדִים - מלשון הכתוב **"עֲצִי שְׁטִים עוֹמְדִים"** (שמות כו טו), וביאר החיד"א בחומת אגן **"עוֹמְדִים"** שעמדו בעולם במיוחד לזה התכלית. וענין הכתוב **"כָּל הַזֶּהב הָעָשׂוֹי לְמִלָּאכָה"** (שם לח כד), ר"ל כל הזהב העשוי בששת ימי בראשית ונברא בעולם הוא רק לְמִלָּאכָה היא מלאכת המשכן, זו המטרה האמיתית לשמה הוא נברא.

וּבִן סְפִירוֹת נִצַּח וְהוּד שְׁבָהֶם עוֹסֵק הַחֲרוּז הַזֶּה, כָּל מִטְרַת בְּרִיאַתָּן הִיָּה לְהִיּוֹת סוֹמְכִים לְתַפְאֶרֶת, וְכִמּוֹ שְׁכִינָה אוֹתָם בְּפִתַּח אֲלֵיהֶם "נִצַּח וְהוּד תָּרִין שׁוֹקֵין" כִּי הֵם סוֹמְכִים אֶת הַתַּפְאֶרֶת מִבְּחוּץ, וְלִכֵּן נִקְרָאִים גַּם "תְּרֵי סִמְכֵי קְשׁוּט" כְּנוֹזֵכִי בְּתִיקוּנֵי הַזֹּהָר (תִּיקוּן כ"ב דף סז: וְתִיקוּן ס"ט דף קח: וּבִמ"מ ח"ב דף שנט, וח"ג דף קלו). ומהם נבואה יוצאת לנביאי האמת, ע' זוהר חדש (ה: ובמ"מ ח"א דף סח-ע). וכיון שהם כביכול למטה מהת"ת לכן כינה אותם "שוקיים".

וְעַל דֶּרֶךְ זֶה בִּיאַרְתִּי בִּס"ד בְּחִידוּשֵׁי לִמְס' מַגִּילָה (יד:) מֵה שֶׁאִמְרוּ עַל אֲבִיגִיל, "מִלְמַד שְׁגִילְתָּה אֶת שׁוֹקָה, וְהִלֵּךְ לְאוֹרָה דּוֹד שֶׁלֹּשׁ פְּרִסְאוֹת, א"ל דּוֹד: הַשְּׁמִיעִי לִי", וְסוֹד

הוא מושב אל המלאכים קרא "הדר", כי תואר "הדר" יאמר על הדבר הנהדר בעיני הרואים והוא הנגלה, עכ"ל. ולפי זה נבאר שם קְנִיַת הוֹדֶךְ וְהִדְרֶךְ היינו קנה מדרגות נסתרות בקדושה (הוד), ומדרגות נגלות (הדר).

וְהִדְר"ק שם כתב וז"ל: הוד והדר לבשת, בשר ודם אם הוא גבור אינו נאה ואם נאה אינו גבור, אין בו שני דברים כאחד, אבל הקדוש ברוך הוא יש בו שני דברים, ההוד וההדר, ועתיד ליתנם שניהם למלך המשיח, שנאמר: **"הוֹד וְהִדְרַת תִּשְׁוֶה עָלָיו"** (שם כא ו), עכ"ל. הא למדת מתוך דבריו על מעלת המדרגות הללו הנקראות "הוד והדר", ואם כן יפה עולה השבח כאן על רשב"י שם קְנִיַת הוֹדֶךְ וְהִדְרֶךְ שהצליח להשיג מדרגות גבוהות כאלה. ואין להקשות הרי אלו מדרגות המוכנות למשיח, כי י"ל שלמלך המשיח יהיה מדרגה גבוהה ביותר מתנה מהקב"ה, ודו"ק היטב.

עוֹד יֵשׁ לְבֹאֵר שֶׁשֶׁם קְנִיַת הוֹדֶךְ וְהִדְרֶךְ הִנֵּה דַע כִּי אַחַת הַדְרָכִים הַעִיקָרִיּוֹת לְזִכּוֹת וּלְקִנּוּת מִדְרָגָה בַּעֲבוּדַת הַשֵּׁם הִיא פְּרִישׁוֹת מִבְּנֵי אָדָם, וְכִמּוֹ שֶׁעָשָׂה רִשְׁב"י בְּאוֹתָם שְׁנִים בְּמַעֲרָה, וְהִגֵּם שֶׁהוּא עָשָׂה כֵּן בַּעַל כּוֹרְחוֹ, מ"מ מִכָּאן תִּלְמַד עַל הַמַּעֲלָה לְפִרוֹשׁ מִבְּנֵי הָעוֹלָם, וְכִמּוֹ רֵאיוֹת לֹזֶה, זֶה יֵצֵא רֵאשׁוֹן הַזֹּהָר בְּשִׁלַּח (מד.) וז"ל: בְּגִין כֵּךְ בַּעֲבִי לְאַתְפְּרֵשָׁא מִן בֵּיתָא דְלֵא אֲזִדְהֵר כִּרְנֵשׁ כָּל כֵּךְ בְּבֵיתָא (קאי עַל עִידוֹ הַנְּבִיא שֶׁהִיָּה פּוֹרֵשׁ מִבֵּיתוֹ כִּי לֹא יִכּוֹל הָאָדָם לְהַתְקַדֵּשׁ שֶׁם כְּרֹאֵי לוֹ), ע"ש וּבִמ"מ (ח"ה דף תפא). וּבִזְוָהָר נִשָּׂא (קכא:) שְׁנִינוּ: חֶבֶר הַקִּינִי וְכוּ' דַּעֲבַד קְנָא בְּמִדְבָּרָא כַּעֲפֹא דָא בְּגִין לְמַלְעֵי בְּאוֹרֵייתָא וְאַתְפְּרֵשׁ מִן מֵתָא וְאַתְדַּבֵּק בִּיהּ בְּקוֹב"ה, ע"ש וּבִמ"מ (ח"ב דף סג). וּבִזְוָהָר וִיקְרָא (ט.) אִמְרוּ עַה"פ "וַיֹּאמֶר שְׁאוּל אֶל הַקִּינִי" (ש"א טו ו), מֵאֵן הוּא קִינִי? אֵלֶיךָ בְּנֵי יִתְרוֹ חֲמוּי דְּמִשָּׁה, דַּעֲבַדוּ קְנָא בְּמִדְבָּרָא בְּגִין לְמַלְעֵי בְּאוֹרֵייתָא, דְּאוֹרֵייתָא לֹא בַּעֲיָא תְּפִנוּקִין, וְלֹא סְחוּרָא, אֲלֵא לְאַעֲמִלָא בֵּה יִמְמָא וְלִילָא וְכוּ', ע"ש וּבִמ"מ (ח"י דף צא). וְכֵן עָשָׂה אוֹתוֹ יְהוּדִי שֶׁפָּגְשׁוּ רִשְׁב"י וּבְנוֹ בִּזְוָהָר תְּצוּהָ (קפג:) דֹּא"ל: "דִּיּוּרֵי הוּהּ בְּאִינוֹן פְּרִישֵׁי מִדְּבָרָא דְּהוּינָא מִשְׁתַּדֵּל בְּאוֹרֵייתָא וְכוּ', וְלִית מִתִּישְׁבֵּן מִלִּי דְּאוֹרֵייתָא אֲלֵא תִמֵּן", ע"ש וּבִמ"מ (ח"ח דף נה, נח, קא). וּבִזְוָהָר חֲדָשׁ (יב:) דִּיבֵר בְּאוֹתָם חֲסִידִים שֶׁהִיוּ פּוֹרְשִׁים מִהָעוֹלָם לְלַמּוֹד תּוֹרָה בְּמַעֲרוֹת וְרַק בְּעִתִּים מְזוּמָנוֹת חוּזְרִים לְבִתְיָהֶם, ע"ש וּבִמ"מ (ח"א דף קצ, וע"ש בְּדִף רַעַח-ט). וּבִמְסַכְת כֹּלָה רַבְתִּי (פֶּרֶק ב) מַעֲשֵׂה בְּרַבִּי עֲקִיבָא בְּהִיּוֹתוֹ מִתְּבוּדָּה בְּמִדְּבָר וְחֹזֵר עַל מִשְׁנֵתוֹ וְכוּ', ע"ש.

שהנצח הוא שנפגם, ואולי יש ליישב ע"פ מש"כ הזוהר פנחס (רמג). שהיה זה הירך השמאלית שפגע בה המלאך, ובמ"מ (ח"ד דף תמו). ולפי זה אכן ההוד הוא שנפגם וכמו שכתב הזוהר שם. ועדיין צ"ע לסתירה בין זוהר בראשית לזוהר פנחס. וע"ע בזוהר ויצא (קמט). ובמ"מ ח"ג דף תנט-ס), ובספר הפרדס (שער יז פרק א-ב).

ועתה תבין מדוע אמרו ז"ל בברכות (ו). "הני ברכי דרבנן דשלהי מנייהו", ר"ל הברכיים של הת"ח שעייפות זה מהמזיקין. ויש להרגיש למה דוקא ברכיים? אלא ביאר הזוהר משפטים (קיא): שכוון ששמואל הנביא חטף השוק הימנית מהס"מ והחזירה חזרה לקדושה, דבר זה היה קשה מאוד לס"מ, כי הרוויח אותה מיעקב בקושי המאבק, ולכן לעולם הקליפות והחיצונים מתקנאים בברכים של החכמים. וזה סוד הכתוב **"וְעִבְרָתוֹ שְׁמֵרָה נֶצַח"** (עמוס א יא).

עוד התבאר שם בזוהר כי הטעם שהס"מ עושה שפטים דוקא בירך של האשה הסוטה הוא משום ענין זה, שיש לו אחיזה קצת באיבר זה בהיותו נוגע בירך יעקב, וז"ל: ועל דא קודשא בריך הוא אפיל ליה גרמא דא דסוטה ואפיק ליה כדאמרן, וכדא איהו (הס"מ) רוי וחדי וכו', מתל לכלבא דחטיף עופא דכיא מן שוקא ואייתי ליה, ועד דלא ייתבר (ר"ל עוד לא הספיק הכלב לשבור את העוף ולאכול ממנו), אתא חד בר נש וחטפי מניה, לבתר יהיב ליה חד גרמא גריא בלא תועלתא (עצם קלוף מבשר, שאין בו צורך), כך לשרו של עשו אפיקו ליה מההוא בטן, וחטיפו מיניה ההוא ירך, ולבתר יהיבו ליה גרמא חד, ההוא בטן וההוא ירך דסוטה, והא גרמא דקא יהיבו ליה לחולקיה ועדביה וערב ליה, ע"ש ובמתוק מדבש (ח"ו דף תקכז-תקלו).

עוד נציין מש"כ שם הזוהר משפטים (קיב): כי הטעם שמרדכי היהודי היה מראה להמן הרשע את הנעל שעל רגלו, הוא כדי לרמוז לו על אותה רגל ימנית שהפסיד שרו הוא הס"מ לקדושה, ע"ש ובמ"מ (ח"ו דף תקלה-ז). וע"ע תיקוני הזוהר (תיקון נ"ו דף צא. ותיקון ס"ט דף קד: קיב). ובמ"מ (ח"ב דף תרפט וח"ג דף עח, קפ-א).

ואכן יש להקשות, איך בכלל היה למלאך אחיזה ביעקב אפילו בנצח? והרי קי"ל אין אחיזה לסט"א אא"כ יש באדם איזה דופי (ע' סנהדרין צג). בענין שהיו בניו של יהושע כה"ג שהיו נשואים לבנות שאינן הגונות לכהונה וכו', ודון מניה). וא"כ איזה דופי היה ביעקב אע"ה שבגיניו יכל עליו המלאך?

הענין כי דוד התאוה למתק מידת הנצח שנפגמה בשעה ששרו של עשיו נגע בירך יעקב, וכיון שדוד התאוה למתק מידת הנצח, כשגילתה לו אביגיל היא סוד המלכות, את שוקה, היינו שוק ימין הפגומה, ודף אחריה דוד ג' פרסאות וא"ל השמיעי לי, ר"ל אני רוצה למשוך מידת הנצח הרמוזה בשוק ימין חזרה לקדושה, ולכן השמיעי לי להשפיע כך שפע כדי שנוכל לתקן ענין עליון זה, והיא השיבה לו שעדיין היא אשת נבל, היינו עוד יש לס"מ אחיזה בה קצת ולא השתחררה ממנו לגמרי, וראשית עליו לשחרר אותה ממנו לחלוטין ורק אז יוכל לתקנה.

ונבאר את הנ"ל יותר, דע כשנלחם שרו של עשיו, הוא הס"מ עם יעקב, ביקש לפגוע בגופו של יעקב (היינו בתפארת), אולם לא הצליח, לכן פגע בירך ימין של יעקב (היא הנצח) מפני שהיא מחוץ לגוף, וזה שכתוב: **וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ** (לפגוע בתפארת) **וַיַּעַב בְּכַף יָרְכוֹ** (הימנית והיינו בנצח).

מידת הנצח היתה פגומה זמן רב ואפילו בתקופת משה רבינו, והראיה כי הנה משה אחוז בתפארת ומתחתיה מידת הנצח ויהושע מדרגה אחת מתחת למשה, לכן מן הראוי שיכתב "ונתתה מנצחך עליו", אולם מידת הנצח נפגמה כאמור, ולכן קיבל יהושע ב' מדרגות מתחת למשה והיינו מההוד וזה **"וְנָתַתָּה מִהוֹדְךָ עָלָיו"** (במדבר כז כ). וכך היתה פגומה מידת שוק הימנית שהיא מידת הנצח שנים הרבה עד שבא שמואל הנביא וחטף אותה חזרה מהס"מ ונרמוז זה בכתוב **"וַיֵּרָם הַטֶּבַח אֶת הַשּׁוֹק וְהַעֲלִיף וַיִּשֶׁם לִפְנֵי שְׂאוּל"** (ש"א ט כד), ואז ניתקן הנצח וכמו שאמר **"וְגַם נֶצַח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקַר"** (ש"א טו כט) הקליפה הנקראת "שקר" לא תהיה לה יותר יניקה מהנצח (הירך הימנית) של ישראל (הוא יעקב). וסוד פסוק זה ראה בזוהר נשא (קלו: ובמ"מ ח"ב דף ערד-ה).

כשבא דוד המלך וראה שמידת הנצח תוקנה קצת ע"י שמואל, מיד אחז בה לחזקה והטה אותה לצד ימין, היינו לקדושה, וזה שכתוב **"נַעֲמֹת בְּיָמֶיךָ נֶצַח"**. ע' זוהר בראשית (כא). ובביאור הרמ"ק והמקדש מלך לשם. וע"ע בתיקונים (תיקון ל' דף עד). ובמ"מ (ח"ב דף תנב, ודף תקא, תרפט). ושוב מצאתי ככל הנ"ל בקצירת האומר בביאור מתוק מדבש לשם (ח"א דף תסו-ט). ושוב ראיתי במ"מ שרמוז לזה (ח"ג דף תקב ודף תקנא) על זוהר וישלח (קסו. קעא), ולא זכיתי להבין מדוע בביאורו (לדף קעא). כתב שנפגמו הנצח וההוד? והרי בח"א (על דף קסו.) כתב

שמע קלא: זכאה אנת רבי שמעון זכאה חולקך וחברייא אלין דקיימין בהדך דהא אתגלי לכון מה דלא אתגלי לכל חילא דלעילא וכו', ע"ש. ובשבחי רשב"י ומעלתו עמש"כ בשו"ת מרכ"א ח"ב (או"ח סימן א אות צא ואילך).

ומה שכתב המלבי"ם לבאר "למודי ה'" שהכוונה שיקבלו הלימוד והאמונה מה' עד שלא יהיה מחלוקת ביניהם, ע"ש. גם זה עולה בקנה אחת עם מעלת רשב"י כדאיתא בזוהר ויחי (רכה). שרק לרשב"י כח לגלות ולדבר סודות בגלוי, אולם יתר החכמים היו מפחדים ומכניסים את הסודות בחותם ברזל חתום וסתום, מעלימים ומבליעים בתוך דבריהם והמבין יבין, ע"ש ובמ"מ (ח"ד דף תפד). וראה בזוהר תרומה (קמט). מבואר שגם אלה שכבר מבינים בסודות עדיין מגמגמים בהם, ע"ש ובמ"מ (ח"ז דף רפא). ושם שיבח רבי יוסי את רשב"י שיודע לבאר הסודות ולמתקן כדאם הממתק חבשיל ערב לחיך, כי יודע רשב"י להאכיל את התלמידים בדיוק בכח התורה שמסוגלים לסבול ועליו כתיב (מ"ב ד מג) וַיִּתֵּן לַפְּנִיָּהם וַיֵּאכְלוּ מִרְשֵׁב"י וַיִּתְּרוּ אֲצִלוּ עוֹד הִרְבֵּה תוֹרָה שְׁלֵא לַמְדוֹ, ע"ש ובמ"מ (ח"ז דף רעח). וע"ע בזוהר כי תשא (קצ: ובמ"מ ח"ח דף קלח). ואם כן דברי רשב"י הם בכלל לַמְדוֹי ה' שאין בהם נפתל ועיקש.

אור מפלא - עכשיו מבאר כי הנצח וההוד מאירים בזכות האור מפלא היא הבינה שמוריקה להם שפע ובזכותה אור הַיְקוֹד הם הנצח וההוד יוקדים, כי הבינה היא אִם הבנים, ממנה יצאו ששה ספירות הנקראות בנים (חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד), וכאם המפרנסת בניה כן הבינה משפיעה לספירות שתחתיה.

ולבאורה יש להקשות קצת, אם הבינה משפיעה להם מדוע היא נקראת אִם שהוא כינוי נקבה, הרי המשפיע תמיד נקרא זכר ביחס למקבל, ואם כן היה ראוי שהבינה תכונה בכינוי זכר? אלא מבואר בתיקוני הזוהר (תיקון נ"ו דף פט:) שיש לפעמים שהמשפיע נקרא נקבה כי גם הוא מקבל מאחרים, ע"ש ובמ"מ (ח"ב דף תקסה-ו). והגם שהבינה משפעת לששת הספירות שתחתיה, הנה כיון שגם היא מקבלת מהחכמה שלמעלה ממנה, אפשר לכנותה בלשון נקבה. ויש להקשות וליישב, ודו"ק. וע"ע בזוהר משפטים (קכד: ובמ"מ ח"ו דף תרפו), ודו"ק.

בתיקוני הזוהר (תיקון כ"א דף מט.) כתב, וז"ל: בינה דנטלה מחכמה נפש מלכות תבונה רוח תפארת ואיהו דעת כליל תרוייהו עליה אתמר ובדעת תדרים ימלאו

ובביאור מקדש מלך למקובל מהר"ש בוזגלו ז"ל על זוהר בראשית (כא:) כתב כי הטעם שהצליח שרו של עשו לפגוע בירכו הימנית של יעקב הוא משום שנשא יעקב ב' אחיות בחיים חיותן. וציין לו המתוק מדבש (ח"א דף רסו-ט. וח"י דף תקסא). וע"ע בביאור מתוק מדבש (ח"י דף תקסא) לזוהר תזריע (מה.) שכתב כן. ועמש"כ החיד"א בדבש לפי (מע' י אות ט). וע"ע זוהר נח (עו.) ובמ"מ ח"ב דף קצב), וזוהר וישלח (קסו. קעא. ובמ"מ ח"ג דף תק-ב, תקנא). וע"ד הסוד ענין נשיאת יעקב ב' אחיות בחייהן ושלא נעשה ע"י זה שום פגם בעליונים חלילה, עמש"כ בזוהר תרומה (קכו:) עה"פ "וְאִשָּׁה אֶל אֶחָתָהּ לֹא תִקַּח" (ויקרא יח יח) ובמ"מ (ח"ו דף ד ואילך).

אולם בביאור מתוק מדבש (ח"ג דף רסא) על זוהר תולדות (קמו.), כתב שטעם שהצליח הס"מ לגעת ביריך יעקב, הוא משום שני יוצאי יריכו, נרב ואביהו שהקריבו אש זרה, ע"ש. וביאור זה צריך קצת ביאור, ודו"ק.

ולעתיד לבוא יבוא משיח צידקנו וישלים את התיקון שהתחיל שמואל ואח"כ דוד, ועל אותו זמן כתיב "אֲזֻ יִדְלַג כְּאֵל פֶּסֶח" (ישעיה לה ו), עיין זוהר חדש (קיה:) ובמ"מ ח"ד דף קכט). וע"ע בספר רכב אלהים (מרכבה רביעית דף עט).

למודי יהוה הם לומדים - כיון שחרוז זה מְכַנֵּן כנגד נצח והוד, אמר כאן "למודי יהוה" שהוא כינוי לאלו הספירות, כדאיתא בתיקוני הזוהר (דף סז:), וז"ל: ובגין דא נשקו בר נשקו בשפון עילאין דרעיא מהימנא דאינון נשיקו דילהון בתרי סמכי קשוט דאינון למודי ה', ע"ש. וכן ציין רבינו האר"י במבוא שערים (שער ג פרק יד).

למודי יהוה הם לומדים - מקורו מהפסוק "וְכָל בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךָ" (ישעיה נד יג). ופירש שם המצודת דוד: למודי ה' - ר"ל ישכילו בחכמה כאילו יהיו תלמידי המקום ב"ה, עכ"ל. וכן פירש המלבי"ם שם: למודי ה' - שיקבלו הלימוד והאמונה מה' עד שלא יהיה מחלוקת ביניהם בדברים כאלה, וממילא ורב שלום בניך, עכ"ל. ויפה עולה ביאור זה עם שבחי רשב"י כי הוא וחבריו השכילו בחכמה כאילו היו תלמידי ה' ממש, ראה בזוהר נשא (קמד.) בסוף האדרא אחר שמתו בנשיקה ג' מתלמידי רשב"י אמר: שמא ח"ו גזרה אתגזר עלנא לאתענשא דאתגלי על ידנא מה דלא אתגלי מיומא דקאים משה על טורא דסיני דכתיב "וַיְהִי שָׁם עִם ה' אֲרֻבָּעִים יוֹם וְאֲרֻבָּעִים לַיְלָה" (דברים לד כח), מה אנא הכא אי בגין דא אתענשו?

ומבינה נביאים ואינן נצח והוד וממלכות כתובים ואינן חסד וגבורה תפארת תורה כליל כללה וכלא על עמודא חד קיימא ודא צדיק יסוד עולם.

אור ה'קוד הם יוקדים - "אור ה'קוד הם יוקדים" ר"ת:
אחי"ה. ובסוד שם זה, עמש"כ בביאורי על הפתח אליהו, נדפס בשו"ת מרכבות ארגמן ח"ב (או"ח סימן א אות פ-פב).

הלא הנה יורד מוריף - הוא מלשון הפסוק: **"הלא הם יורד"** (איוב ח י), וכתוב **"והיה עיניך ראות את מוריף"** (ישעיה ל כ). ובתיקוני הזוהר (תיקון כ"א דף מג:) כתב וז"ל: ובגין דא שמעו הרים אלין אבהן את ריב ה' דא שכינתא דאיהי ריב עם אבהן בגין דמרחקין לה מבעלה דאינן אתקריאו אמוראים והאיתנים מוסדי ארץ אלין אינן תנאים ואלין תנאים איתני"ם בהפוך אתון ואינן נצח והוד צדיקים איתני עולם והא אית"ן בהפוך אתון תני"א דמסייע ליה בגלותא ועלה אתמר איתן מושבך ושים בסלע קנך והאי סלע אתמר בה דלא נפיק אלא טפין טפין דמיא דאורייתא באלין פסקות ובגין ויך משה את הסלע במטהו פעמים דא גרים דלא נפיק מיניה אלא טפין טפין זעיר שם זעיר שם, עכ"ל.

גית רזיעי כנגד ספירת התפארת:

בר יוחאי, ולשדה תפוחים, עליה ללקוט בו מרקחים, סוד תורה כפיצים ופרחים, נעשה אדם נאמר בעבורה.

בר יוחאי, ולשדה תפוחים - חרוז זה רומז לספירת התפארת, ולכן הזכיר תפוח שרומז למידה זו כנזכר בזוהר שמות (טו:) ובמתוק מדבש ח"ה דף קנו-ז). וצריכים אנו למודעי, הנה ספירת המלכות נקראת שדה תפוחין (ובלשון בזוהר: חקל תפוחין קדישין), וכן נזכר בזוהר בכמה מקומות, וציינתים בהערה ב). אם כן כיצד חרוז זה שהוא כנגד ספירת התפארת נאמר בו "שדה תפוחים" שרומז למלכות? ואמרתי על דרך אפשר כי רשב"י ע"י ייחודיו העלה את המלכות

לתפארת והיינו עליה ללקוט בו מרקחים עליה למלכות לטהרה מאחזות החיצונים וכנ"ל, וקישט אותה בתורתו וחדושו, ולכן עתה המלכות חבוקה עם תפארת, וזה הטעם מדוע בחרו הרומז לתפארת נרמזה המלכות.

עוד יש לבאר כי רשב"י עצמו היה בחינת תפארת, וכדאיתא בזוהר אחרי מות (סא.), וז"ל: והשתא קודשא בריך הוא חקק דיוקנא דרבי שמעון לעילא, וקליה לעילא לעילא סלקא ומתעטרא בכתרא קדישא עד דקודשא בריך הוא מתעטור ביה בכלהו עלמין ומשתבח ביה, עליה (של רשב"י) כתיב "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר כך אתפאר", ע"ש ובמתוק מדבש (חי"א דף סו).

עליה ללקוט בו מרקחים - רמז כאן רשב"י וחבריו בהיותם בחיים (לא אחרי מותם) עלו לשדה תפוחין הוא ג"ע תחתון, ונכתב ענין זה בזוהר ורוב הדברים שראו שם, ע' באורך בזוהר שלח לך (קסא: עד קעד.) וברמ"ק שם ובפירוש מתוק מדבש (חי"ג דף סה עד דף ריח), ע"ש ותתענג ממתיקות תורתנו הק'. וכתב שם בספר זוהר חי לרבי יצחק אייזיק מקאמאנא (שמלבד ספר זה חיבר גם ספר שולחן הטהור המפורסם, וכן ספר היכל הברכה ונתיב מצותיך, עצי עדן ופני זקן ועוד ספרים חשובים), וז"ל: הוגד לנו מפי אבותינו, כי כל מי שעולה עליות כאלה לעולמות העליונים אינו חפץ לחזור עוד לעולם הזה כי אם בקושי רב, ע"ש. וראה עוד שם בזוהר שאחרי שירדו החברים חזרה לעולם הזה לא היו מסתכלים וחושבים כלום בענייני עולם הזה במשך שבעה ימים כי היו מופשטים לגמרי מכל גשמיות, ע"ש ובמתוק מדבש (חי"ג דף צב). ושוב מצינו גם ברבי ישמעאל בן אלישע שהיה עוסק בעליות מעין אלו לרקיע בזוהר חדש (קא. ובמ"מ ח"ג דף תפג-ד). ע"ש עוד במעשה עם רבי כרוספדאי ושוב מעשה עם רבי פרחיה בזוהר חדש (צח. קט: שעלו לרקיע, ובמ"מ ח"ג דף תלג-מא, ודף תרל), וע"ע בתיקונים (תיקון ס"ט דף קג: ובמ"מ ח"ג דף סד). ובזוהר תצוה (קפא:) שיבח את אותם אלו שעולים בשלום לפרדס ויוצאים בשלום ממנו, ובמ"מ (ח"ח דף כה). וכן הוא בזוהר ויקהל (ריג:

ב) ע' זוהר בשלח (ס: סא: ובמ"מ ח"ה דף עתר, תרסו, עתר, תרפג), זוהר קדושים (פד. ובמ"מ חי"א דף שנט), זוהר בלק (קפו. ובמ"מ חי"ג דף שפ), זוהר עקב (רעא. ובמ"מ חט"ו דף קמד), זוהר חדש (קד: ובמ"מ ח"ג דף תקמא), זוהר האינוני (רפח. רצב. ובמ"מ חט"ו דף תח, תעג). וע"ע זוהר חיי שרה (קכב. ובמ"מ ח"ג דף ח-ט), זוהר תולדות (קמא: קמב: קמג: ובמ"מ ח"ג דף ריג, רכה, רלד), זוהר ויצא (קנא: קנב. ובמ"מ ח"ג דף שיד, תסג). וע"ע זוהר שמות (יג. ובמ"מ ח"ה דף קכג), זוהר יתרו (פד: פח. ובמ"מ ח"ו דף רה, רמז-ח), זוהר תרומה (קכו: ובמ"מ ח"ז דף יח). וע"ע בזוהר נשא (קכח: קמג: ובמ"מ חי"ב דף קנד, שסג). סודו התבאר בזוהר ויחי (רכד: רכח. רמט: ובמ"מ ח"ד דף תפא, תקב, תשפ).

נַעֲשֶׂה אָדָם נֶאֱמַר בַּעֲבוּרָךְ - כוונתו לפסוק "נַעֲשֶׂה אָדָם בַּצִּלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ" (בראשית א כו). ואיתא במכות (יז: ד"ה: דילידא) אמר רבא: דילידא אימיה - כרבי שמעון תיליד, ואי לא - לא תיליד, ע"כ. ופרש"י: כל שאמו יולדת תבקש רחמים יה"ר שיהא כרבי שמעון, עכ"ל. וכן הביא בספר דף על דף על מכות שם וז"ל: רבא קאמר דילידא אימיה כר' שמעון תוליד ואי לא לא תוליד, וא"כ כל המטרה של "נעשה אדם" זה שיהיו ילדים כר' שמעון, וזהו "נעשה אדם נאמר בעבורך". וכן מה שאומרים בסוף הפיוט "בר יוחאי, אשרי יולדתך", ודו"ק.

עוֹד הַקֶּשֶׁה שֶׁם בִּשְׁם סֵפֶר נּוֹפֵת צוֹפִים, מהו שאמרו בגמרא שאם הילד לא כר"ש עדיף לה שלא תלד וכי דבר נחות הוא להיות כשר שבישראל ח"ו? אלא איתא בסוכה (מה:): דאמר חזקיה אר"י משום רשב"י: ראיתי בני עלייה והן מועטין וכו', אם שנים הם אני ובני הם, ע"ש. ואיתא בעירובין (יג:): נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא, ע"ש. ובתוס' שם כתבו דאיירי בסתם בני אדם, אבל צדיק אשריו ואשרי דורו, ע"ש. וכ"כ תוס' בפ"ק דע"ז (ה). ע"ש. וא"כ מובן מה שאמר רבא "דילידא אימיה כרבי שמעון תיליד" דאז אשריו ואשרי דורו כי הוא צדיק (ולאו דוקא כרשב"י גופא, אלא כמו רשב"י היינו צדיק), אך "אי לא לא תיליד" היינו הוא לא יהיה צדיק מבני עליה, אבל הוא יהיה רק כאדם כשר שבישראל, הרי כבר נמנו דנוח לו שלא נברא, והיינו אי לא לא תיליד. וזה כפתור ופרח. וע"ש בריטב"א.

* * *

ובמ"מ שם דף תו), וכן בזהר חדש (ז. עב.) שיבא את מי שעושה עליות כאלה ועולה בשלום ויורד בשלום, ע"ש ובמ"מ (ח"א דף צח, וח"ב דף תרמה). ועמש"כ בשו"ת מרכ"א ח"ב (י"ד סימן לג שאלה ג').

עָלִיתָ לְלִקּוּט בּוֹ מְרַקְחִים - אפשר לרמוז כך: עָלִיתָ לעליונים בזכות מה? בזכות שכל ימך היית עסוק לְלִקּוּט בּוֹ מְרַקְחִים היינו ללקט ולברר הניצוצות קדושה להעלותם חזרה למקומם, ובשו"ת מרכ"א ח"ב (או"ח סימן ט אות ז) ציינתי מקורות לזה, ע"ש.

אִי נִמִּי - מרקחת היינו עירבוב כמה חומרים יחד, וכן רשב"י היה רוקח ייחודים לתקן השכינה ומערבב אותיות וכוונות לתקן השכינה להעלותה אל בעלה, והיינו עָלִיתָ לְלִקּוּט בּוֹ מְרַקְחִים, וק"ל.

סוֹד תּוֹרָה פְּצִיצִים וּפְרָחִים - התורה תמיד כנגד התפארת, לאפוקי המלכות שהיא כנגד המצוות, ע' זוהר תרומה (קכח). ובמפרשים שם. ועתה חרוז זה עוסק בספירת התפארת ולכן הזכיר כאן ענין התורה. ואמר סוֹד תּוֹרָה היינו חלק הסוד של התורה משמח הלב והנפש פְּצִיצִים וּפְרָחִים, ומאיר את סוגיות הפשט באלפי אורות וניחוחות חדשים, והוא כעין שאמרו (שבת קמה:): עה"פ: "הַפָּאִים יִשְׂרָשׁ יַעֲקֹב יִצְיָן וּפְרָח" (ישעיהו כו ו), תני רב יוסף: אלו תלמידי חכמים שבבבל, שעושין ציצין ופרחים לתורה, ע"כ. וכן חכמת הסוד עושה ציצין ופרחים לפשט והיינו סוֹד תּוֹרָה פְּצִיצִים וּפְרָחִים. וכבר הארכתי ביסוד זה בכמה מקומות.

ג) הנה חמותי ראיתי בשו"ת רב פעלים (ח"ג סור ישרים סימן ט) שנשאל איך יתכן שרבינו האר"י שאל את מרן שאלה בהלכה בשו"ת אבקת רוכל (סימן קלו), וכי רבינו האר"י מסתפק בפשט עד ששולח למרן שאלה? וכתב הרב פעלים דודאי לא רבינו האר"י שלח שאלה זו למרן אלא איזה תלמיד וחתם את שמו של האר"י. ושוב שם (ח"ד סימן ב) עשה סנגוריא לדבריו הראשונים, ע"ש. ועיני אומר "מאן יהיב לן מעפרא דרב יוסף חיים ומלאינן עיינין" (ע"פ ע"ז נג: ודומה בסוטה כז: ובוזהר בראשית מא. ובמ"מ ח"א דף תקד. וזהר פקודי רסב: ובמ"מ ח"ט דף תקכד. וקרוב בזהר ויקרא כא: ובמ"מ ח"י דף רמו), קצת היה מקום להרגיש שאין בזה עלבון שגדול ישאל דעתו של קטן, כי אין לנו גדול יותר מהקב"ה ואעפ"כ התייעץ כביכול עם המלאכים בבריאת האדם, וכן הוא בתיקוני זוהר (תיקון ע' דף קלז:): א"ר אלעזר קוב"ה אתייעץ בחיילין דיליה ועביד אדם, ככתוב "נעשה אדם", לאולפא דרך ארץ לבני נשא, דנטיל רברבא עצה מדזעיר מיניה, ובמ"מ (ח"ג דף תצב). וכן הוא במדרש (בר"ר פ"ח אות ד-ה), ובהשמטות זוהר (ח"א סימן ד דף רנב. ובמ"מ דף יז-ח). ובוזהר פנחס (רלח: ובמ"מ ח"ד דף שפא). וע"ע בזהר חדש (כ: קלה: קמ: ובמ"מ ח"א דף שיט-כה, ח"ד דף תקלט, תקמג ואילך, תקמח, תרמג, תרמט), ובוזהר בראשית (כב: לד: ובמ"מ ח"א דף רעה, רפב, רפו, תלא ואילך). ולביאור סודו עיין בז"ח (פט: צ: ובמ"מ ח"ג דף רצד-ה, שיג). והרי כבר אמרו בתענית (ז). מה עץ קטן מדליק את הגדול, אף ת"ח קטנים מחדדים את הגדולים. והיינו דאמר רבי חנינא: הרבה למדתי מרבתי ומחבירי יותר מרבתי, ומתלמידי יותר מכולן. וע"ש במאירי. וברמב"ם (הל' ת"ת פ"ה הי"ג), ובטור (י"ד סימן רמב), ובלבוש (שם אות לג). ובשו"ת בנימין זאב (סימן רלט ד"ה: ועכ"ז). ולבי ביקש להרחיב יותר, אולם כיון שהרגשתי בלשון הרב פעלים ח"ד הנ"ל, שהקפיד על מי שחלק עליו בסברתו בזה, אמרתי אברח לי חזרה למקומי ואני את נפשי הצלתי, ודי לי בהערה זו.

בית חמישי כנגד ספירת הגזורה:

פר יוחאי, נאזרת בגבורה, ובמלחמת אש דת השערה,
וחרב הוצאת מתערה, שלפת נגד צריה.

פר יוחאי, נאזרת בגבורה - הוא מלשון הפסוק "נאזר בגבורה" (תהלים סה ז). והיינו נאזר וחגור בגבורה. והרמו על רשב"י שאחוז במידת הגבורה ואינו מפחד מהמקטרגים, וכן אמר עליו חמיו רפכ"י בזהר אחרי מות (נט:) "וז"ל: נפק ר' פנחס ונשקיה (נשק לרשב"י) אמר: זכינא לנשקא שכינתא זכאה חולקי וכו' (עמש"כ שו"ת מרכ"א ח"א חו"מ סימן לו הערה א). א"ר פנחס: עד לא ניכול נשמע ממאריה דאורייתא מלה דהא ר"ש כל מלוי באתגלייא אינון איהו גברא דלא דחיל מעילא ותתא למימר לון, ע"ש ובמתוק מדבש (ח"א דף מז).

ובמלחמת אש דת השערה - הוא מלשון הפסוק "מימינו אש דת למו" (דברים לג ב). "דת למו" אותיות "תלמוד", שגם הוא ניתן בסיני, ורומז למלחמתה של תורה. (ע' קידושין ל: עה"פ "את נהב פסופה", ודרשה זו הובאה במרחבי הווהר: זוהר בשלח נו. ובמ"מ ח"ה דף תריח, זוהר שמיני מב. ובמ"מ ח"י דף תקכג-ה, ובהקדמה לתיקונים ה. ובמ"מ ח"א דף סה).

השערה - היינו בתי כנסיות ובתי מדרשות וכמו שאמרו במגילה (כא:) עה"פ "משכיבי מלחמה שערה" (ישעיהו כח ו), אלו ת"ח שמשכימים ומעריכים בבתי מדרשות וכו', ע"ש. ודומה לו בזהר שמות (ה:) עה"פ "ממענות אריות מהררי נמרים" (שיר ד ח) אלו בתי מדרשות ובתי כנסיות שבהם ת"ח שנמשלו לאריות ונמרים יושבים ועוסקים בתורה, ע"ש ובמ"מ (ח"ה דף מב). ודומה לו בעירובין (כא:) עה"פ "נשפיקה לפרמים", ובפסחים (פז.) עה"פ "ושדי פמגדלות". ונמצא התלמידי חכמים משכימים ללמוד בבית המדרש ושם נלחמים במלחמתה של תורה כדאמרו חז"ל עה"פ "לא יבשו פי ידברו את אויבים בשער" (תהלים קכז ה).

וחרב הוצאת מתערה להילחם עמה מלחמתה של תורה, שלפת נגד צריה הוא החברותא שצורר ומתנגד לסברתו שלו. ובוהר חדש (יח:) עה"פ "אשריך ישאל מי כמוך עם נושע פה" מן עזרף ואשר חרב גאותך", וכי חרב היא גאוה של ישראל, והלא לא ניתנה אלא לעשו ובניו ככתוב "ועל חרבך תחיה"? אלא אילין ת"ח, כד שמעין מילה ולא אתיישב בלבהון, מיד אינון מגיחין דא עם דא

כאינון דמגיחי קרבא בחרבא, ובעיין למקטלא דא לדא, ע"ש ובמ"מ (ח"א דף רפכ-ג). ודומה לו בתיקוני זוהר (תיקון כ"א דף מח:), וז"ל: קרני פרה אלין תלמידי חכמים דמתווכחין דא עם דא באורייתא ומתנגחין כשוורים דא עם דא בגין דאורייתא דעל פה איהי מסטרא דגבורה דאתקרי אלהיים, וביה פתחת אורייתא "בראשית ברא אלהים", בגין דא תלמידי חכמים אינון מתנגחין באורייתא כשוורים דא עם דא ובגין דא הוי"ה כגבור יצא מסטרא דגבורה וכו', ע"ש ובמ"מ (ח"ב דף צג). וע"ע בהשמטות זוהר (ח"א סימן ג דף רנב. ובמ"מ שם דף יד).

וחרב הוצאת מתערה - והוא מלשון הפסוק "כי אני ה' הוצאתי חרבי מתערה" (יחזקאל כא י). ונראה לי להמתיק בזה ג' ביאורים:

א' חרב כאן יכולה להתפרש כלשון שהיא חרב והתער הוא הפה, ור"ל שרשב"י ע"י לשונו נלחם מלחמתה של תורה, וכנ"ל.

ב' חרב היינו הייחודים והכוונות של רשב"י שהם כחרב שהורגת את המקטרגים והחיצונים. ודומה לו מצינו בק"ש שהיא כחרב שהורגת את המזיקין, ע' שו"ת מרכ"א ח"א (או"ח סימן ז אות י-יא).

ג' אפשר שחרב זו השכינה הקדושה כענין הכתוב "אם שנותי פרק חרבי ותאחז במשפט ידי אשיב נקם לצרי ולמשנאי אשלים" (דברים לב מא) וחרבי הכוונה לשכינה שעמו הקב"ה הורג ומנקם, והתער של החרב, היינו הכיסוי הם כתות החיצונים שכיסו אותה לרוב יניקתם בה, ורשב"י ע"י ייחודיו ועבודתו הסיר מעליה הבגדים הצואים וגירש אותם ממנה, והיינו וחרב (היא השכינה) הוצאת מתערה (המקטרגים שכיסו אותה).

עוד נראה לי "הוצאת מתערה שלפת" ר"ת: משה, שהיה רשב"י ממתק מידת הדין ומוציא חרב נגד המקטרגים כמו משה רבינו, וכדלקמן. ובוהר האזינו (רצח). דימו את רשב"י למשה רבינו, ע"ש ובמ"מ (חט"ו דף תקנז). ובספר מרכבות ארגמן על התורה, פר' בהעלותך, כתבתי עה"פ "ויען יהושע בן נון משרת משה מבחוריו" (במדבר יא כח), כי בדילוג ג' אותיות כזה: "משרת משה מבחוריו" תמצא את רשב"י, ונאה לו להיות רמז כממשיך דרכו של משה ומבחוריו. וכן: "ראשי בני ישראל" (שם יג ג), בדילוג ב' אותיות תמצא את רשב"י, שהוא מראשי בני ישראל ללא ספק.

(ח"ב דף תקמד ואילך). ובחידושי על מסכת חגיגה שם, כתבתי ביאור מתוק מה כוונת מאמר זה, ומדברינו שם יומתק מדוע חרוז זה כנגד ספירת החסד, ע"ש, וק"ל.

הַגְעַתָּ לִפְנֵי אַרְיָה לִישׁ - ליש הוא אריה, וכדאיתא בסנהדרין (צה). אמר רבי יוחנן: ששה שמות יש לארי, אלו הן: ארי, כפיר, לביא, שחל, שחץ, ליש. (ליש, שנאמר "לביא וליש מהם אפעה ושרץ מעופף", ישעיה ל ו), וכן הוא בילקו"ש (משלי רמז תתקנט) בשם ריב"ל, ע"ש. ונראה לי בס"ד הרמז על אריה דבי עילאה (חולין נט:), הוא אריה המרכבה של הקב"ה, ואריה רומז למידת החסד העליונה כדאיתא בתיקוני זוהר (תיקון ע' דף קכו): ופני אריה אל הימין לארבעתם ודא מיכאל"ל שר החסד לימינא, ע"ש. ממילא ברור מדוע חרוז זה שהוא כנגד ספירת החסד הוזכר אריה ליש. והגם שבדרך כלל אריה רומז למידת הגבורה (וכן אריה גימ' גבורה), מכל מקום לפעמים כדי לעורר מידת החסד מוכרחים להשתמש במידת הגבורה כדי להכניע מידת הדין.

נמצא מה שאמר **הַגְעַתָּ לִפְנֵי אַרְיָה לִישׁ**, ר"ל הגעת עד למידת החסד העליונה לעורר אותה על הבריות, ולא בתעניות וסיגופים, אלא כאריה בגבורתו בגזרת פיו למטה עוררת את החסד העליו למעלה.

עוד יש לפרש חרוז זה כי רשב"י עצמו נמשל לאריה כדאיתא בזוהר שמות (טו), וז"ל: ר' שמעון בן יוחאי אריא, ורבי אלעזר בריה אריא, ולא ר' שמעון כשאר אריותא, עליה כתיב "אַרְיָה שָׁאֵג מִי לֹא יִירָא" (עמוס ג ג), ומה עלמין דלעילא מזדעזעין מיניה, אנן על אחת כמה וכמה, גברא דלא גזר תעניתא לעלמין על מה דשאל ובעי אלא הוא גזר וקודשא בריך הוא מקיים, קודשא בריך הוא גזר ואיהו מבטל, והיינו דתנן מאי דכתיב "מוֹשֶׁל בְּאֶדָם צִדִּיק מוֹשֶׁל יִרְאֵת אֱלֹהִים" (ש"ב כג ג), הקב"ה מושל באדם ומי מושל בהקב"ה? צדיק דאיהו גזר גזרה והצדיק מבטלה, ע"ש. והיינו "הַגְעַתָּ לִפְנֵי אַרְיָה לִישׁ" רצה לומר אתה רבי שמעון הגעת למדרגה עוד יותר גדולה מסתם אריה של העולם הזה ועברת את גבורתו וכעת אתה לפניו והיינו: **לִפְנֵי אַרְיָה לִישׁ**. וק"ל.

גַּם גִּלְת פּוֹתֶרֶת עַל עֵישׁ - מקור המושג הוא מהפסוק "שְׁתִּי גִלְת הַפֹּתֶרֶת אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ הָעַמּוּדִים" (מ"א ז מא). והכוונה לעיטור החצוב בראש העמודים. ורומז כי ההוד והנצח הם העמודים וכן"ל, ומעטר אותם החסד והגבורה, החסד על הנצח, והוד על הגבורה.

עוד כתבתי שם על דברי הקב"ה שמוכיח את אהרן ומרים שדיברו כנגד משה "וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ נָא דְבָרֵי אִם יִהְיֶה נִבְיֵאֲכֶם ה' בְּמִרְאָה אֵלָיו אֲתוּדַע בְּחִלּוֹם אֲדַבֵּר בּוֹ: לֹא כֵן עֲבָדִי מֹשֶׁה בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא" (שם יב ו-ז), ואמרתי אם אכן גדולת רבי שמעון בדורו כמשה רבינו בדורו, מוכרח להיות רמז ר' שמעון בענין העוסק בגדולת משה, וחיפשתיו וגם מצאתיו: "וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ נָא" אותיות מודגשות: ר' שמעון. והוא פלא!

שְׁלֶפֶת נֶגֶד צִרְיָה - והוא מלשון הפסוק "תַּעֲרֹף לִפְנֵי שְׁלֶחַן נֶגֶד צִרְיָה" (תהלים כג ה). נוסד הפסוק: **תַּעֲרֹף לִפְנֵי שְׁלֶחַן** (סוד המלכות) **נֶגֶד צִרְיָה** (נגד הקליפות הקמות נגדי), **דְּשִׁנְתָּ בְּשִׁמְן רֹאשִׁי** (תמשיך שמן, היינו שפע מהחכמה על ראשי), **פּוֹסֵי** (גם הוא סוד המלכות), **רֹוּיָה** (ר"ל שכוסי היא המלכות אות ה', תקבל מספיק שפע מאותיות יה"ו עד שתהיה רוויה ומלאה), ע' זוהר יתרו (עה: ובמ"מ ח"ו דף קג), **עוד** דיוקים במזמור זה ע' בזוהר תרומה (קלג. קע. קנב: קנו: קסח: קע. קעא. ובמ"מ ח"ו דף פז, ודף תקכח ואילך, שכ ואילך, שסז, תקי, תקכו ואילך, תקלט-מ). ועל כל פנים, לפי כל אחד מג' הביאורים שצינו לעיל תתפרש בהתאם גם תיבת "צִרְיָה", וק"ל.

הַגְעַתָּה

ניח שיש כנגד ספירת החסד:

בְּר יוֹחָאִי, לְמָקוֹם אַבְנֵי שֵׁישׁ, הַגְעַתָּ לִפְנֵי אַרְיָה לִישׁ, גַּם גִּלְת פּוֹתֶרֶת עַל עֵישׁ, תְּשׁוּרִי וּמִי יְשׁוּרָה.

הַגְעַתָּה

בְּר יוֹחָאִי, לְמָקוֹם אַבְנֵי שֵׁישׁ - מושג זה מצינו בחגיגה (יד ע"ב): אמר להם רבי עקיבא: כשאתם מגיעין אצל אבני שיש טהור אל תאמרו "מים מים" משום שנאמר "דִּבֶּר שְׁקָרִים לֹא יִפּוֹן לִנְגֹד עֵינָי", ע"כ. כי באמת אין שם מים אלא אור הנובע בתמידות, ורק בעיני המביט דומה כאילו הם מים נובעים, ועליהם נאמר "מים שאין להם סוף", כך ביאר בזוהר פנחס (רנח. ובמ"מ ח"ד דף תרעב), ע"ש. וסוד ענין זה התבאר בזוהר בראשית (כו: לב: ובמ"מ ח"א דף של ואילך), ובזוהר וירא (צח). וע"ע בזוהר פנחס (רמו:). שהביא מאמר זה וביאר שכוונת ר"ע היתה שלא יאמרו שיש שתי תורות, אלא כולה אחת היא, ע"ש ברמ"ק ובמ"מ (ח"ד דף תצ, תרעא). וע"ע בתיקוני זוהר (תיקון ה' דף כ. ותיקון ע' דף קכא. ובמ"מ ח"א דף שיד וח"ג דף רפג). ובתיקון מ' (דף פ:). כתב כי אבני שיש טהור הכוונה שהובילים ר"ע ללוחות הברית הראשונות, ע"ש ובמ"מ

נפִירוֹשׁ עֵישׁ היינו כוכב כדאיתא בברכות (נט.) וז"ל: בשעה שהקב"ה ביקש להביא מבול לעולם, נטל שני כוכבים מכימה והביא מבול לעולם, וכשבקש לסתמה - נטל שני כוכבים מעיש וסתמה, ע"ש. נמצא עם "עיש" בא חסר לעולם כי נסתם המבול, וחוזר הרמז על רשב"י שלא נראתה הקשת בימיו (ע' כתובות עז:). אולם דע כי מזוהר ויחי (רכה.) עולה שרק בארץ ישראל לא נראתה הקשת בימי רשב"י, אך בחו"ל כן נראתה, ע"ש ובמ"מ (ח"ד דף תפה.) ובזוהר ויקרא (טו.) כתב: כל זמן שלא נראתה הקשת בידוע שיש צדיק בדור שזכותו עומדת ומגינה על הדור, ע"ש ובמ"מ (ח"י דף קסד.) וראה בזוהר שמיני (לו.) שם בירך רפב"י את נכדו ר"א שיזכה שהקשת לא תראה בימיו כמו שזכה אביו רשב"י, ע"ש ובמ"מ (ח"י דף תמו.) וכן בזוהר חדש (יד:) שלא נראתה הקשת בימיו, ובמ"מ (ח"א דף ריט.) עוד בעניינה ראה בזוהר פנחס (רטו.) ובמ"מ ח"י"ד דף כח ודף לה.) ובזוהר נח (עב:) וז"ל: לא תצפה למשיח עד שתראה את הקשת מאירה בכמה גוונין שהוא סימן בידך שיבוא משיח צידקנו ככתוב **וְרָאִיתָהּ לְזִכַּר בְּרִית עוֹלָם**, ע"ש ובמ"מ (ח"ב דף קנב.).

תְּשׁוּרִי וּמִי יִשׁוּרֶךְ - "תשורי" הכוונה לראיה ככתוב **"אֲרָאֵנּוּ וְלֹא עָתָה אֲשׁוּרֵנוּ וְלֹא קְרֹב"** (במדבר כד יז.) "ישורך" הכוונה לחומה כמו **"בָּנוֹת צִעָדָה עָלֵי שׁוֹר"** (בראשית מט כב), ורצה לומר שרשב"י היה רואה את המזיקים והמשחיתים שבאים להחריב את העולם ומיד היה מתייצב כנגדם כחומה, וציינתי מקורות לקמן (בית תשיעי, ד"ה: נִמְתָּ עֵין לֹא תִשְׁוּרֶךְ).

בית שמיני כנגד ספירת הדינה:

בְּרִי יוֹחָאֵי, בְּקֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים, קו יְרוֹק מְחַדֵּשׁ חֲדָשִׁים, שִׁבְעַת שַׁבָּתוֹת סוּד חֲמִשִּׁים, קִשְׁרַת קִשְׁרֵי שִׁין קִשְׁרֶה.

בְּרִי יוֹחָאֵי, בְּקֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים - כבר כתבנו לעיל כי המלכות נקראת קֹדֶשׁ, והבינה קֹדֶשׁ קִדְשִׁים, ולכן בחרו שִׁמְכָן כנגד המלכות נאמר בו: **"נִמְשַׁחְתָּ מִמֶּדֶת הַקֹּדֶשׁ"** דייקא. ואילו כעת כשעוסק בספירת הבינה אומר: **בְּקֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים**. וע' לקמן (בית תשיעי, ד"ה: ואכתוב).

קו יְרוֹק מְחַדֵּשׁ חֲדָשִׁים - מושג זה נזכר בגמרא חגיגה (יב.) וז"ל: תנא: תהו - קו ירוק שמקיף את כל העולם כולו, שממנו יצא חשך, שנאמר **"לִשְׁתׁ חֹשֶׁךְ סִתְרוּ סִבְיָבוֹתָיו"** (תהלים יח יב), ע"כ. ומאמר זה התבאר בכמה מקומות

במרחבי הזוהר הגדו"ש, ע' זוהר כי תצא (רעט.) ובמ"מ (חט"ו דף רע.), ובהשמטות הזוהר (ח"ג סימן יא דף שה: ובמ"מ שם דף שצו.) ובהקדמה לתיקוני הזוהר (י. יא: ובמ"מ ח"א דף קנה, קעג.) ובתיקוני הזוהר (תיקון י"ח דף לו. ותיקון ל"ז דף עח. ובמ"מ ח"א דף תקסא, וח"ב דף תקיד.) וע"ע בז"ח (ט. סז: קל: ובמ"מ ח"א דף קלד, ח"ב דף תקנב, ח"ד דף תלא, תלו), ובזוהר פנחס (רכז.) ובמ"מ ח"י"ד דף רח), ופרי עץ חיים (שער לט דרוש י.).

וּלְעֵנִיּוֹת דַּעֲתִי נִרְאָה כי בא לרמזו על השפעת התפארת על המלכות, כי הנה נודע שהתפארת צבעו ירוק כי כלול מחדש (לבן) וגבורה (אדום) והוא קו האמצע (ירוק), והשפעת התפארת היא ממלאת את המלכות הנקראת "עולם", ומה שאמר "שממנו יצא חשך" - אינו קאי על התפארת אלא על המלכות שמשם הדינים שנרמזו במילה "חשך" יוצאים לעולם הזה, כי דינא דמלכותא דינא, ונמצא כך היא כוונת המאמר: תהו - הוא רמז לתפארת, שהוא קו האמצעי, שצבעו ירוק, שמקיף את כל העולם כולו - משפיע שפע לכל המלכות כולה, כדי למתק אותה, כיון שממנו - מהמלכות יצא חשך - דינים, ואם לא מיתוק דיניה ע"י התפארת הרי לא יכל העולם לעמוד, וכמו שאמרו חז"ל: ראה הקב"ה שאין העולם יכול לעמוד בדין (בדיני המלכות בלבד), עמד ושיתף לה מידת הרחמים (טיפות המתקה מהתפארת).

שִׁבְעַת שַׁבָּתוֹת סוּד חֲמִשִּׁים - הרמז על שבעת הספירות, שכל ספירה נקראת שבת וכל אחת כלולה מכל שבע האחרות, והארכת לבארם בביאורי על הפתח אליהו (גדפס בשו"ת מרכ"א ח"ב סימן א), ע"ש. סך ימי הספירה מ"ט, כולל שבועות עצמו הרי כאן חמישים יום כנגד חמישים שערי בינה שלספירה זו חרוז זה רומז.

קִשְׁרַת קִשְׁרֵי שִׁין קִשְׁרֶה - אות ש' שעל גבי התפילין גם היא עליונה ורומזת לספירת הבינה, ע' תיקוני בזוהר (תיקון י' דף כו.) ובמפרשים, ומתוק מדבש (ח"א דף תג.) וכיון שבית זה רומז לספירת הבינה שיבץ גם רמז זה כאן.

בית שמיני כנגד ספירת החכמה:

בְּרִי יוֹחָאֵי, יו"ד חֲכָמָה קְדוּמָה, הִשְׁקֶפֶת לְכַבּוֹדוֹ פְּנִימָה, שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם נְתִיבוֹת רִאשִׁית תְּרוּמָה, אֶת פְּרוּב מְמַשֵּׁחַ זֵיו אֲוֶרָה.

"סִכְכִּים בְּכַנְפֵיהֶם" (שמות כה כ) לכן אמר לשון סוכך, עכ"ל. וע"ש ברד"ק וביתר מפרשי הנ"ך שהתנבאו כולם בסגנון דומה. ויומתקו דברים הללו על רשב"י שזכותו גדולה להגן על הדור והעולם כולו וכמו שאמר בעצמו בסוכה (מה:): "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה, ואילמלי אליעזר בני עמי - מיום שנברא העולם ועד עכשיו, ואילמלי יותם בן עוזיהו עמנו - מיום שנברא העולם עד סופו", ע"ש. ודע שבפסיקתא דרב כהנה (פר' בשלח) מצאתי שגרס "אחיה השילוני" ולא יותם בן עוזיהו, ע"ש.

ו'ו אורף - הוא ספר הזוהר שהלומד בו פניו מאירות בסוד "חֲכָמַת אָדָם תָּאִיר פָּנָיו" (קהלת ח א), וכן הובא מעשה בזוהר חדש (י:): שם פגש רבי יוסי את רבי יוחנן, ושאל אותו לענין פניו שמאירות, והשיב לו רבי יוחנן "שמעתא נהרא לי", קרא עליו רבי יוסי את הפסוק "וְאֶהְיֶה כְּנֶהְרֵהּ" (ח"א דף קסג). וע"ע בזוהר נשא (קמד:): שהיו החכמים עוסקים בסודות התורה עד שלא יכלו בני העולם להביט בהם לרוב קירון פנים שזכו לו, ע"ש ובמתוק מדבש (חי"ב דף שפב-ג). וע' דומה לזה גם בזוהר חדש (קה: ובמ"מ ח"ג דף תקנו ואילך), ובזוהר תרומה (קסו). ובמ"מ ח"ז דף תעט ואילך). ובמס' שקלים (ח), ע"ש. וראה בזוהר וישב (קצ). שרק אחרי שעלה ר"ח לא"י התחילו פניו להאיר, וכתב שם הרב כתם פז (בעל הפיוט בו אנו עוסקים) כי לימוד תורה של א"י מאיר פי כמה מלימוד תורה של חו"ל, ע"ש. וראה בזוהר חדש (קלב:): עה"פ "עַד אֲשֶׁר לֹא תִחְשַׁף הַשֶּׁמֶשׁ" (קהלת יב ז), אלו פניהם של בעלי המשנה קודם חורבן בית המקדש שהיו מאירות כשמש, ע"ש ובמ"מ (ח"ג דף תרפד).

* * *

בית תשיעי כנגד ספירת הכתר:

פַּר יוֹחָאִי, אֹר מוֹפְלָא רוּם מַעְלָה, יֵרָאָת מְלַהֲבִיט פִּי רַב לָהּ, תַּעֲלִימָה וְאִין קוֹרָא לָהּ, נִמְתָּ עֵין לֹא תִשְׁוֶדָּהּ.

פַּר יוֹחָאִי, אֹר מוֹפְלָא רוּם מַעְלָה - אור מופלא הוא הכתר העליון ראש כל המדרגות והיינו "רום מַעְלָה", היותר מרומם ונעלה מכל המדרגות, ואורו של הקב"ה מתלבש בכל המדרגות וביותר בכתר כדאיתא בזוהר פנחס (רמג). וז"ל: ובגין דעלת העלות מופלא ומכוסה בהאי כתר (ר"ל הא"ס ב"ה מתלבש בכתר בעליון), ואתפשט בשם הוי"ה ב"ה (ר"ל

פַּר יוֹחָאִי, יו"ד חֲכָמָה קְדוּמָּה - ידוע כי אות י' כנגד החכמה, אות ה' ראשונה כנגד הבינה, אות ו' כנגד ו' קצוות (חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד ויסוד), ואות ה' אחרונה כנגד המלכות. ולכן כעת החרוז עוסק בספירת החכמה, ולכן כינה אותה יו"ד חֲכָמָה. וטעם שהוסיף "קְדוּמָּה" כי היא היותר קדומה מכל הספירות (למעט הכתר), שממנה נאצלות ומשתלשלות כל הספירות שמתחת אליה, והוא סוד הכתוב "רִאשִׁית חֲכָמָה" (תהלים קיא י).

וּמַצִּינוּ בּוֹהֵר וִיקְרָא (י:): שהחכמה נקראת אות י', וז"ל: תאנא בספרא דחנוך בשעתא דאחזיאו ליה חכמתא דרזין עלאין וחמא אילנא דגנתא דעדן אחזיו ליה חכמתא ברזא עלאה וחמא דכלהו עלמין הוו מתקשראן דא בדא, שאיל לון: על מה קיימין? אמרו ליה על י' קיימי כלהו, ומניה אתבניאו ואשתלשלו דכתיב "כָּל־מִן בְּחֲכָמָה עָשִׂיתָ" (שם קד כד), ע"ש ובמתוק מדבש (ח"י דף קז).

הַשִּׁקְפָּת לְכַבֹּד פְּנִימָה - נראה לי שלכבודו של הקב"ה השקפת בתוך התורה פנימה וגילת סודות התורה ופנימיותה, וזאת עשית ע"י ספירת החכמה שבה חרוז זה עוסק. ומצאתי באיזה סידורי תפילה שגרסו "לכבודה פנימה", והוא נלקח מהפסוק "כָּל כְּבוֹדָה בַּת מֶלֶךְ פְּנִימָה" (שם מה יד), ולדרכנו יומתק כי הרמז הוא על השכינה שלכבודה השקיף רשב"י ועסק בפנימיות התורה.

ל"ב נְתִיבוֹת רִאשִׁית תְּרוּמָה - לחכמה יש ל"ב נתיבות, וכן עולה מזוהר האזינו (רצ). וז"ל: ההוא חכמה דסתימא ביה בעתיקא קדישא, האי חכמה שירותא דכלא מניה מתפשטן תלתין ותריין שבילין, ואורייתא בהו אתכלילת בעשרין ותריין אתוון ועשר אמירן, ע"ש ובמ"מ (חט"ו דף תלד). ובזוהר פנחס (רנו:), ובספר ליקוטי מוהר"ן (ח"א סימן לו אות ה). ובספר מתוק מדבש (ח"ד דף תפ-ד) על זוהר חדש (קלג), העתיק את כל ל"ב הפעמים שנזכר שם "אלהים" במעשה בראשית שהם כנגד ל"ב נתיבות הבינה, ע"ש.

אֶת פְּרוּב מְמַשֵּׁח זִיו אֹרְף - המושג משח לקוח מספר יחזקאל "אֶת פְּרוּב מְמַשֵּׁח הַסּוּכָה" (כח יד). ושם פירש"י: עוף הגדול הסוכך בכנפיו סכך רב כלומר מושל ממשל רב, ממשח לשון גודל כמו "אֲנָשִׁי מְדוֹת" (במדבר יג לב), דמתרגמינן גברי דמשחן, עכ"ל. והמצודת דוד כתב וז"ל: אדם רב המעלה גדול בחשיבות המגין בסכך כנפיו על עמו ולפי שקראו כרוב לרוב מעלתו ובכרובים נאמר

לתחתונים, היא נדרשת בלשון זכר, ודו"ק. ועל זה הדרך אין ספור דוגמאות כמים שאין להם סוף, ודו"ק בכל זה כי הוא שורש פורה ראש להבין משל ומליצה דברי חכמים ויחידתם.

יִרְאֶתָּה מִלְּהַבִּיט פִּי רַב לָהּ - שאורה גדול וגם אם יכל להביט בה הרי נוהג בה מנהג בזיון, ולמרות גדולתה של ספירת הכתר, היא כאין וכאפס ביחס לאור אין סוף ב"ה, צא ולמד ממש"כ בזוהר פנחס (רכה.), וז"ל: לית נהורא יכיל להסתכלא ביה ודלא אתחשכת, ר"ל אין שום אור שיוכל להסתכל ולידע בא"ס ב"ה שלא יתחשך (ע' זוהר בראשית כג. ובמ"מ ח"א דף רפו), ושום נמצא לא יוכל להשיג מהות אור א"ס ב"ה, אפילו כתר עליון (של האצילות), דאיהו נהורא תקיף על כל דרגין (שהוא הכתר דאצילות הוא אור חזק יותר מכל מדרגות האורות של כל הספירות מחמת האור א"ס ב"ה המתלבש בו, והכתר תקיף על כל חילי שמיא עלאין ותתאין איתמר עליה (תהלים יח יב): "יִשֶׁת חֲשֹׁךְ סְתֵרוֹ" ס"ת: כתרו, וסתרו היינו האור א"ס הסתום הנעלם בתוך הכתר, וכשהכתר מבקש להשיג באור המצוי בו אינו רואה ומשיג אלא חשך ותו לא, (ע' בהקדמה לתיקונים ז. ובמ"מ ח"א דף קה), ועל חכמה ובינה אפילו אם הם יבקשו להשיג באור א"ס המלוכש בכתר נאמר עליהם "עֲנֵן וְעָרַפֶּל סְבִיבֵי" "ענן" על החכמה, "ערפל" על הבינה, והערפל סמיך מהענן כי הבינה תחתונה מהחכמה, כל שכן שאר ספירן דאצילות, כל שכן חיון חיות הקודש דבריאה ויצירה שאין להם כל השגה בו, כל שכן יסודין אלו הם המורכבים מד' יסודות שבעולם העשיה כמו השמש הירח כו', וכ"ש בני אדם, עכ"ל הזוהר עם ביאור הרמ"ק, וע"ש עוד (רמד: ובמ"מ ח"א דף תסד, קעד-ט).

תַּעֲלֹמָה וְאֵין קוֹרָא לָהּ - אין הכוונה לכתר העליון שהוא נעלם כענין הכתוב "וְהַחֲכֵמָה מֵאֵין תִּמְצָא" (איוב כח יב), ר"ל מציאות ספירת החכמה הוא מכח ספירת הכתר הנקראת אין, וכדאיתא בזוהר בראשית (ל.) וז"ל: דחכמ"ה אשתכליל מאיין ולא קיימא לשלא דסתים ועמיק לית דיקום ביה, ע"ש ובמ"מ (ח"א דף שעה). וספירת הכתר היא תַּעֲלֹמָה שאין לה פתרון והדיבור בה הוא ללא תועלת לרוב העלמותה.

נִמְתָּ עֵין לא תשוּרָף - נמת מלשון נאום, אמירה. שור ביאורו חומה כמו "בְּנוֹת צִצְרָה עָלֵי שׁוּר", ורצה לומר שרשב"י ע"י דיבור שלו היה כחומה מפני מידת הדין ומעורר את הכתר לבטל כל הדינים, וכמו המעשה המובא

אחר התלבשותו בכתר מתפשט אורו בכל העשר ספירות הכלולות בשם הוי"ה, ע"ש ובמ"מ (ח"א דף תמא).

ובחגיגה (יג.) אמרו במופלא ממך אל תדרוש וכו', ע"ש. ומאמר זה התבאר בזוהר בא (מב:) וברמ"ק וז"ל: **במופלא ממך** היינו באור אין סוף המתפשט בספירות שהוא מופלא ונעלם בתוכם אל תדרוש, ובמכוסה ממך שהוא הכתר אל תחקור, כי אין בחקירה זו כל תועלת, שהרי לא תשיג ממנה כלום מלבד המאמץ כי הכתר הוא מדרגה עליונה שאין שם חקירה, ע"ש והר"ד במ"מ (ח"ה דף תסד). ולביאור שונה עיין בזוהר תרומה (קנח: ובמ"מ ח"ז דף שפו). ונראה לי להטעים הכפל הלשוני, "במופלא ממך אל תדרוש" "במכוסה ממך אל תחקור" ללמדך כי ב' טעמים לאיסור זה, הראשון עומק המושג, והשני קוצר המשיג. עוד ביאור במאמר זה עיין בזוהר חדש (קטו. קטז. קיט. ובמ"מ ח"ד דף לה, סז, קנג), וכיוצא ב' בתיקונים (תיקון ס"ו דף צז. תיקון ע' דף קלה. ובמ"מ ח"ב דף תשסג, וח"ג דף תעג). וע"ע בספר דעת ותבונה (ריש פתיחה שניה, דף יא.), ואכמ"ל.

והנה לעיל בבית ג' אמר "אור מופלא" על הבינה, וא"כ איך מכנה כעת גם את הכתר באותו כינוי ממש? ויש לומר כי גם הבינה עליונה מאוד והיא אור מופלא ביחס לספירות שתחתיה ולא ביחס לכתר שמעליה, ורק הכתר הוא אור מופלא ביחס לכולם, וק"ל. והשתא נוכל לפרש המאמר הנ"ל מחגיגה: **במופלא ממך** היינו בבינה אל תדרוש, ובמכוסה ממך היינו בכתר אל תחקור.

ואכתוב לך כאן כלל"א נמרצ"ת, הנה פעמים הרבה לאורך הזוהר וכתבי המקובלים ז"ל, תמצא שהכינויים מתחלפים ביניהם, שפעם אמרו כינוי על ספירה או בחינה מסוימת, ובמקום אחר תמצא את אותו כינוי ממש על ספירה או בחינה אחרת לגמרי, כי הכל נאמר ביחס למי הדברים מְקוּנִים. דוגמה, לעיל כתבנו שהשכינה נקראת "קִדְש", והבינה "קִדְש קְדָשִׁים", ואילו מזוהר משפטים (קכא. ובמתוק מדבש ח"ו דף תרמז-ח) עולה כי החכמה נקראת "קִדְש", והכתר נקראת "קִדְש קְדָשִׁים", ע"ש. ולכאורה התחלפו שמות הכינויים, ובאמת דלק"מ וכנ"ל. ודומה לו תמצא כי לפעמים המלכות נדרשת בלשון נקבה, ולפעמים תמצא שהזוהר דורש פסוק בלשון זכר על המלכות, ואין סתירה, כי המלכות אין לה משלה כלום להשפיע, ולכן היא נקבה שמקבלת, אולם כאשר כבר יש לה מה לתת, כי קיבלה מהספירות שמעליה, ומשפעת

במדבר (ק"ז). כי העולם היה מתמוטט עד שבא יעקב אבינו, ע"ש ובמ"מ (ח"ב דף ד), וע"ע זוהר ויצא (קנ"ד: ובמ"מ ח"ג דף שמג), וע"ע במדרש ויק"ר (פרשה לו אות ד). ומשמע יעקב הוא הצדיק שבזכותו עמד עולם ולא אברהם! ועמ"ש"כ לעיל (סימן י אות ב), ודו"ק.

ודומה לזה מצאתי בזוהר חדש (קד). שם הגיע רשב"י לאיזו עיירה שהיה שם דבר והיו מתים בני אדם מיד גזר רשב"י שתיעצר המגפה ונעצרה. ופתח רבי מאיר בגדולת רשב"י שהיא כעין גדולת משה ויותר, שהרי משה טרח לבטל המגפה בתפילה כנוצר בפרשת קרח, ואילו רשב"י גזר ומיד נעצרה, ע"ש. וכל הקורא תמ"ה תמ"ה יקרא, איך רשב"י יכל בגזרת פיו לבטל המגפה ומשה לא? ובביאור מתוק מדבש לשם (ח"ג דף תקלט) נרגש בזה וכתב כי הפרש יש בין המקרים, כי במדבר הלינו על משה ועל הקב"ה ומכובר עוונם לא הספיקה גזרת משה, ואילו במעשה עם רשב"י הייתה התעוררות של מידת הדין שהספיקה גזרת פיו של רשב"י כדי למתקה, ע"ש.

וע"ז אמרתי בס"ד לתרץ אחרת, הנה יש לחלק בין גזרת צדיק לתפילת צדיק, כי אפשר כשגזר לא המתק את הדין בשורשו אלא רק גזר שייעשה רצונו ועדיין המקטרג קיים ואם לא ישובו בתשובה יתקוף לקטרג ביתר שאת, אמנם גדולה מעלת התפילה שלוקחת מאמץ גדול מהצדיק אך ע"י תפילתו ממתק הגזרה ממש ומחלישה ולפעמים מבטל לחלוטין את המקטרג, לכן משה שידע עליהם שהם קשה עורף וטרחנים חשש שאם ידחה את הגזרה רק בגזרת פיו, וישובו ישראל לסורם הרע, יתקוף המקטרג בישראל ביותר עד שכמעט ולא יהיה תקומה ח"ו, וזה הטעם שהתפלל למתק ולבטל המקטרג, אומנם במעשה עם רשב"י לא שייך טעם זה כ"כ, ודו"ק.

בית עשירי, סמימם הפיוט נשנמי הרשני:

פֶּר יוֹחָאֵי, אֲשֶׁרִי יוֹלְדֶתָּהּ, אֲשֶׁרִי הָעָם הֵם לוֹמְדֶיהָ,
וְאֲשֶׁרִי הָעוֹמְדִים עַל סוֹדָהּ, לְבוֹשֵׁי חֹשֶׁן תְּמִיָּה וְאוֹרֶיהָ.

פֶּר יוֹחָאֵי, אֲשֶׁרִי יוֹלְדֶתָּךְ - עמ"ש"כ לעיל (בית רביעי, ד"ה: נעשה אדם).

אֲשֶׁרִי הָעָם הֵם לוֹמְדֶיהָ - אשריו של הלומד תורת רשב"י מספר הזוהר הקדוש שאין למעלה ממנו, צא ולמד במעלתו מדברי אליהו לרשב"י בתיקוני הזוהר (תיקון ו' דף

בהשמטות הזוהר (ח"א סימן יז דף רנה:) שפגש רשב"י במלאך שבא להחריב את העולם וגזר עליו רשב"י שיסתלק ואם אין עשרה צדיקים בעולם יש שנים (הוא ובנו, וע"סוכה מה:) וכתב "על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר" (דברים יט טו), ומילת "דבר" רמז לעולם ככתוב "בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נִצְעָשׂוּ" (תהלים לג ו), ואם לא יעשה ה' בעבור שנים, הוא לברו בעולם וכתב "וְצִדִּיק יִסּוֹד עוֹלָם" (משלי י כה) ואכן התבטלה הגזרה, ע"ש ובמ"מ (דף סח-ט). ושוב ראיתי בזוהר חדש (לג. ובמ"מ ח"א דף תקיח-כ).

ובמקום אחר אמרתי להקשות מדוע אברהם פסק בעשרה צדיקים כשהשתדל להציל את סדום, למה לא אמר כמו רשב"י "אם אחד, הלא אני הוא?" ונראה לי בס"ד שיש לחלק, אברהם השתדל להציל רק את סדום שכולם רעים וחטאים לה' מאוד, ואם תושמד אפשר לעולם להתקיים ע"י בנ"א במקומות אחרים, ואילו רשב"י השתדל להציל את כל העולם כולו כנוצר שם בזוהר, ולא ניחא ליה להקב"ה להחריב עולמו כליל, וצריך איזה צדיק "יסוד עולם" שהוא יתפלל על העולם וימתק מידת הדין, והיינו רשב"י באותו הזמן, אולם ברור אצלי שאם בזמן אברהם היה הקב"ה מבקש להחריב את כל העולם כולו, אז היה אברהם תולה בזכות עצמו ואומר והרי יש לך צדיק יסוד עולם, והוא אני. וימתק פירוש זה לפי מה שנודע כי כשברא הקב"ה עולמו וראה שאי אפשר לעולם להתקיים על קו הדין, כי העולם התמוטט והתלונן שאין לו יסוד שעליו יתקיים, דהיינו צדיק יסוד עולם שבזכותו העולם יעמוד, מיד א"ל הקב"ה כי עתיד אברהם להוולד והוא הצדיק שזכויותיו יעמידו את העולם, ולכן רק אז שיתף הקב"ה מידת הרחמים ביוסדו ארץ, וברא העולם בשם ע"ב שעולה מספר חסד, בסוד "חסד לאברהם", וזה "אֲמַתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִפְנֶה" (פס ג). ונמצא כי בזכות אברהם העולם התקיים, בסוד "אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְרָאָם" (בראשית ב ד), ודרשו אל תקרא בהיבראם אלה באברהם, שבזכותו התקיים העולם. וע"ע בזוהר לך לך (פו: ובמ"מ ח"ב דף שט), ובזוהר במדבר (ק"ז. ובמ"מ ח"ב דף ג-ד). ובזוהר ויחי (רל:), ובהקדמה לתיקוני הזוהר (טז. ובמ"מ ח"א דף רנב).

ובפי' המדובר, מובן שאם הקב"ה היה מבקש להשמיד העולם כולו ולא רק את סדום היה אברהם שהוא יסוד העולם, עומד ומגן עליו, וזה טעם מדוע לא תלה בעצמו כמו שעשה רשב"י זיע"א. אולם מצאתי בזוהר

כד.), וז"ל: כמה בני נשא לתתא יתפרנסון מהאי חיבורא דילך כד יתגלי לתתא בדרא בתראה בסוף יומיא ובגיניה "וּקְרָאתָם דְּרוּר בְּאַרְץ" (ויקרא כה י) ע"ש ובמ"מ (ח"א דף ש-א, ודף לט. ועמ"ש"כ בשם הכסא מלך והמקדש מלך). וע"ש עוד (תיקון כ"א דף נג: ותיקון ס"ט דף קיב.) ובמ"מ (ח"ב דף קסז וח"ג דף קעז-ח). ואיתא בזוהר נשא (קכד:), וז"ל: עתידים ישראל לטעום מעץ החיים שהוא ספר הזוהר ויצאו על ידו מהגלות ברחמים ויתקיים בהם הכתוב "ה' בְּדָד יִנְחָנוּ וְאֵין עִמּוֹ אֵל נֶכֶד" (דברים לב), ע"ש ובמ"מ (ח"ב דף קיא). ובזוהר בהעלותך (קנג:), איתא: "וְהַמִּשְׁפָּלִים יִזְהָרוּ כְּזֹהֵר הַקִּיקִיעַ" (דניאל יב ג), אלו שמשדלים בזוהר הזה, שהוא כמו תיבת נח, שנאספים בו שנים מעיר ושבעה מן המלכות, ולפעמים רק אחד מעיר ושנים ממשפחה וכו', ע"ש ובמ"מ (ח"ב דף תצו). ובזוהר וירא (קיח:), כתב: כד יהא קריב ליומי משיחא אפילו הני רביי דעלמא זמינן לאשכחא רזין טמירין דחכמתא, ע"ש ובמ"מ (ח"ב דף תרנה ואילך). וע"ע בזוהר חדש (קיד. קיח. ובמ"מ ח"ד דף כא, ודף קיד).

והרמ"ק בביאורו על זוהר חדש (קיט:), כתב כי כל הדורות כשעוסקים בזוהר ע"י זה מעוררים כח הנשמות וכח הצדיקים עם כח משה שהשתתפו בחיבור זה, וע"י כך מבטלים כח החיצונים, עכ"ל. והו"ד גם במ"מ לשם (ח"ד דף קסג). וע"ע ברמ"ז על זוהר יתרו (סח:), שהביא רמז מתוך שכל מי שלא מעיין בזוהר עתיד להתבייש באותו עולם. והו"ד במ"מ (ח"ו דף יג). ובביאורו לזוהר משפטים (ח"ו דף שפד) הוסיף רמז שכל מי שאינו לומד חלק הסוד אינו נקרא בעל תורה שלם. ובהקדמת המתוק מדבש לתיקוני הזוהר (ח"א דף כ) כתב בשם רבי משה ביבי ז"ל בשם ספר הקנה שכתב עה"פ "וְשִׁכְתָּם וּרְאִיתָם בֵּין צִדִּיק לְרָשָׁע בֵּין עֶבֶד אֱלֹהִים לְאִשָּׁר לֹא עֲבָדוּ" (מלאכי ג יח), "עֶבֶד אֱלֹהִים" זה הלומד גם זוהר, "לֹא עֲבָדוּ" זה הלומד גמרא בלבד. וע"ש עוד (הקדמה י"ז ובמ"מ שם דף רסה-ו).

ובשם הגדולים (ערך ר"א בעל הרוקח). ועיין באורך במעלת הלומד זוהר בהקדמת ספר סור מרע לגאון מהרצ"ה מזידיטשוב, ובספרו מעין גנים (פ"א אות ב) והו"ד במ"מ (ח"א דף לג-ד). ובשו"ת מאמר מרדכי [אליהו] (ח"א דף יב-ג). ובשו"ת ישכיל עבדי (יו"ד ח"ו סימן כח אות ו ואילך). ובטעם מדוע לא התגלה ספר זה לראשונים, עמ"ש"כ בספר דעת ותבונה (פתיחה ראשונה דף ו ואילך). ובמק"א הארכתי בזה.

וְאֲשֶׁר־הָעוֹמְדִים עַל סוּדָךְ - תחילה שיבח מי שלומד תורת רשב"י, ועתה משבח מי שמבין מה שלומד. ונראה לי לרמוז כי נודע שספר הזוהר יועיל לגרוס בו גם ללא הבנה (ע' שו"ת מרכ"א ח"א יו"ד סימן כא אות יא), ולכן תחילה אמר **אֲשֶׁר־הָעָם הֵם לּוֹמְדֶיךָ** אלו הגורסים ללא הבנה, וכעת אמר **וְאֲשֶׁר־הָעוֹמְדִים עַל סוּדָךְ** אלו הלומדים ומשתדלים להבין, כי זה כל האדם להתאמץ להבין מה לומד. ע"ש ח"ב (חור"מ סימן מג אות ח עד הסוף).

לְבוּשֵׁי חֲשֹׁן תַּמְיָךְ וְאוֹרֶיךָ - הרמז שהיה מוכרח רוח הקודש כדי לצרף ולחבר נכון את האותיות המאירות על האורים ותומים, כן אלו המשתדלים בתורת רשב"י ועמלים בה יומם ולילה, זוכים להגיע למדרגת רוח הקודש.

עוד יש לרמוז כי כל הלומד חלק הסוד בכלל וספר הזוהר בפרט, הרי הוא מכניע ומביס את הסטרא אחרא, ועליו רמז: **"לְבוּשֵׁי חֲשֹׁן"**, חש"ן אותיות נח"ש, והם לובשים כלי זין ונלחמים עמו בזכות תורתם ופרישותם. וקרוב לזה רמזתי בספר מרכבות ארגמן עה"ת פר' תרומה עה"פ "אֲבָנֵי שֶׁהֵם וְאֲבָנֵי מְלָאִים לְאֶפֶד וְלַחֲשֹׁן" (שמות כה ז), ע"ש.

עד כאן בחסדי ה' ובחמלת אלהי עלי ביארתי פיוט יקר ונכבד זה, ומי יתן וזכותו של רשב"י זיע"א תעמוד לנו ולכל עם ישראל, ונוכה לראות בביאת משיח צידקנו ובבנין ציון עיר מקדשינו במהרה בימינו. ויהי רצון שיזכו כל ישראל להפיץ בעולם כולו אור מְאִיר עד שיכוא אֱלִיָּהוּ.

תָּם וְנִשְׁלָם שִׁבַּח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם

